

Élhető Észak-Hegyhát

-az Észak- Hegyháti Mikrotérség Bűnmegelőzési Stratégiája-

2018.

Tartalom

1.	Lépés –Váltás az Észak-Hegyháti Mikrotérségben	4
2.	A Bűnmegelőzés, a bűnmegelőzési stratégia	5
2.1.	A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (2013-2023).....	5
2.2.	A bűnmegelőzés területei, fontossága	7
2.3.	A bűnmegelőzési stratégia célja	8
2.4.	Stratégiát meghatározó alapelvek.....	9
2.5.	A stratégia jogi alapjai.....	9
2.6.	A stratégia módszertani alapjai	10
3.	A közbiztonság	10
3.1.	Az elmúlt évtized bűnözésének néhány jellemzője	10
3.1.	Biztonság, közrend, közbiztonság	12
3.1.1.	A biztonság.....	14
3.1.2.	A biztonság alkotóelemei a szubjektív és az objektív biztonság	14
3.1.3.	A közrend és a közbiztonság	16
3.1.4.	A közbiztonsági stratégia	17
3.1.5.	A rendvédelem	18
3.2.	A bűnmegelőzési tevékenység néhány kiemelt szereplője.....	20
3.2.1.	A rendőrség	22
3.2.2.	A Közbiztonsági és Bűnmegelőzési Bizottságok	23
3.3.3.	Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács.....	23
3.3.4.	ORFK- Országos Baleset-megelőzési Bizottság	24
4.	Akcióterületünk, az Észak- Hegyhát bemutatása	25
4.1.	Észak- Hegyhát települései.....	25
4.1.1.	Alsómocsolád	25
4.1.2.	Bikal	26
4.1.3.	Mágocs	27
4.1.4.	Mekényes.....	27
4.1.5.	Nagyhajmás	28
4.2.	A térség fejlesztéspolitikai besorolása.....	29
4.3.	Népesség, demográfia	30
4.4.	Etnikai összetétel	32
4.5.	Képzettségi szint.....	33
4.6.	Intézményi ellátottság az oktatás területén a mikrotérségben.....	33
4.7.	Gazdasági helyzet.....	36
4.7.1.	A járás gazdasági bázisának vizsgálata	37

4.7.2.	A mikrotérség gazdasági öröksége, sajátosságai	38
4.7.3.	Foglalkoztatottság.....	39
4.7.4.	Munkalehetőségek.....	39
4.8.	Szociális gondoskodás.....	40
4.9.	Hagyományok	43
4.10.	Civil társadalom.....	44
5.	Az együttműködés előzményei, definiált kitörési pontok	45
6.	A térség közbiztonsági helyzetképe, bűnmegelőzési feladatai.....	47
6.1.	Az önkormányzás lényege.....	47
6.2.	A közbiztonság	48
6.3.	A megelőzési felfogás	48
6.4.	A térség közbiztonsági jellemzői.....	49
6.4.1.	Akcióterület, mint körzeti megbízott terület.....	50
6.4.3.	Bűnügyi helyzet az Észak-Hegyháti Mikrotérségben.....	53
6.4.4.	Ismertté vált bűncselekmények száma települési megosztásban.....	53
6.4.5.	Bűncselekmények főcsoportonkénti megoszlása	56
6.5.	Következtetések.....	58
6.6.	Beavatkozási területek, célok, intézkedések	58
6.6.1.	A gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzésével kapcsolatos célok:	59
6.6.2.	Településbiztonság	60
6.6.3.	Célok az áldozattá válás megelőzése területén.....	60
6.6.4.	Célok a közösségi és személyi tulajdon védelme területén.....	61
6.6.5.	Célok a családon belüli erőszak csökkentése érdekében:.....	62
6.6.6.	Célok a bűnismétlés megelőzése területén	62
6.7.	Várható eredmények.....	63
6.8.	Intézkedési terv.....	64
6.8.1.	Feladatok a gyermek-és fiatalkorú bűnözés csökkentése területén	64
6.8.2.	Feladatok a településbiztonság javítása, a közösségi és személyi tulajdon védelme területén	65
6.8.3.	Feladatok az áldozattá válás megelőzése területén:.....	65
6.8.4.	Feladatok a családon belüli erőszak csökkentése érdekében.....	66
6.8.5.	Feladatok a bűnismétlés megelőzése területén.....	66
6.8.6.	Összehangolt kommunikáció.....	67
7.	Összegzés	67

1. Lépés –Váltás az Észak-Hegyháti Mikrotérségben

Alsómocsolád Község Önkormányzata, "Lépés-Váltás az Észak Hegyháti Mikrotérségben" címmel, az EFOP-1.5.3-16-2017 Humán szolgáltatások fejlesztése térségi szemléletben - kedvezményezett térségek című pályázati felhíváson 240,1 millió forint európai uniós támogatást nyert, mely a projekt összköltségének 100 %-a.

„Lépés-Váltás az Észak Hegyháti Mikrotérségben” program jövőképe az élhető és fejlődő Észak- Hegyhát, mely magában foglalja azt itt élők életésélyeinek és életminőségének javítását, az ehhez szükséges kompetenciák szintjének emelését, a jelenlévő szociális hátrányok leküzdését, a települések népességmegtartó képességének javítását, a szektorközi együttműködések erősítését,- bővítését, a humán közszolgáltatások színvonalának javítását, az atipikus foglalkoztatás és képzés, a közösség,- és egészség-szervezés, valamint tanácsadás eszközrendszerének térségi igényekre való kidolgozását, működtetését, társadalmisítását.

A program célja a mikrotérség társadalmi tervezés módszertanával létrehozott, konszenzuson alapuló humán fejlesztési stratégiájának megvalósítása, a települési és térségi identitás erősítése, az erőforrások aktivizálása és fejlesztése, az állampolgári aktivitás növelése és partneri együttműködések generálása.

„Lépés-Váltás az Észak Hegyháti Mikrotérségben” program megvalósítása 2018. március 01-én indult, a projektidőszak 36 hónapjában többek között megvalósításra kerül 11 képzés, 22 különböző típusú rendezvénycsoport mintegy 360 eseménye, lehelőség nyílik 4 különböző tanácsadási szolgáltatás igénybevételére, megújul 6 közösségi színtér, elkészül 6 darab tanulmány, közöttük a térség bűnmegelőzési stratégiája.

A projekt megvalósítója Alsómocsolád Község Önkormányzata, konzorciumban Bikal Község Önkormányzatával, Kisvaszar Község Önkormányzatával, Mágocs Város Önkormányzatával, Mekényes Község Önkormányzatával, Nagyhajmás Község Önkormányzatával és Nagyhajmás Község Roma Nemzetiségi Önkormányzatával.

2 A Bűnmegelőzés, a bűnmegelőzési stratégia

Az Európai Unió Tanácsa 2001. május 28-án hozott döntése értelmében a bűnmegelőzés minden olyan intézkedés és beavatkozás, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése, az állampolgárok biztonságérzetének minőségi javítása, történjék az a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést előidéző okok hatásának mérséklésével, vagy a sértetté válás megelőzésével.

Az elmúlt években, évtizedekben egyre inkább előtérbe került, egyre nagyobb teret kapott a társadalmi bűnmegelőzés ügye. Több éves előkészület után elkészült és elfogadásra került Magyarország Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiája 2003-ben, majd a 2013. évi felülvizsgálatát követően a 1744/2013. (X. 17.) Korm. határozattal elfogadásra került a jelenleg érvényben lévő Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (2013-2023), mely a jelenlegi magyar és nemzetközi helyzet, valamint a prognosztizálható jövőbeli trendek figyelembevételével meghatározza a következő tíz év jogalkotási, szervezetfejlesztési, képzési, szemlélet- és tudatformálási feladatait, valamint a szükséges össztársadalmi fellépés elősegítésének lehetőségeit a bűnmegelőzés területén.¹

Egyre jobban érződik, hogy összefogottabbá, szervezettebbé, célirányossá válik a társadalom aktivitása a bűnmegelőzés érdekében.

2.1. A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (2013-2023)

A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (2013-2023) egy olyan komplex stratégiai dokumentum, amely a jelenlegi magyar és nemzetközi helyzet, valamint a prognosztizálható jövőbeli trendek figyelembevételével meghatározza a következő tíz év jogalkotási, szervezetfejlesztési, képzési, szemlélet- és tudatformálási feladatait, valamint a szükséges össztársadalmi fellépés elősegítésének lehetőségeit a bűnmegelőzés területén. A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia kiemelt beavatkozási területei:

- a településbiztonság fokozása érdekében megvalósítandó célok,
- a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos célok,
- az áldozattá válás megelőzésével és az áldozatok segítésével kapcsolatos célok és
- a bűnismétlés megelőzéséhez szükséges célok elérésére fókuszál.

¹ <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/mk16051.pdf>

Az időskorúak életkori, fizikai, mentális sajátosságaikból és a társadalomban betöltött szerepüknel fogva az átlagnál sérülékenyebbek, kiszolgáltatottabbak, mindazonáltal a gyermeknek és fiataloknak való példamutatással összefüggésben aktivitásuk kiaknázható tőkét rejt magában. Ezért a stratégia valamennyi prioritásában horizontális szempontként előtérbe kell helyezni az idősök védelmét, segítségét, lehetséges bevonásukat a bűnmegelőzési programokba. A stratégia hosszú távra tervez, ezért nem követ statikus szemléletet. Emiatt a stratégia támogatja a gyakorlat-centrikusságot, a reflexivitást, az innovatív kezdeményezéseket, így teret enged annak, hogy az időközben felbukkanó, vagy megerősödő közbiztonságot érintő kihívásokra a jövőben adekvát válaszokat lehessen adni.²

A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (2013-2023) megfogalmazása alapján „A közbiztonság a társadalom életminőségének a része, olyan kollektív, értékkel bíró termék, amelynek kialakítása és megőrzése közös ügy. A büntető igazságszolgáltatás önmagában nem elég hatékony a kriminalitási probléma kezelésére, az önállósult bűnmegelőzési politikával és áldozatpolitikával kiegészített kriminálpolitika az egyes társadalmi feszültségforrások és devianciák - ideértve a bűnözést is - koncentráltabb, s így hatékonyabb kezelését jelenti.³

Bűnmegelőzés alatt minden olyan intézkedést és beavatkozást értünk, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése és az állampolgárok biztonságérzetének javítása, történjék az a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést gerjesztő okok hatásának mérséklésével vagy az áldozattá válás megelőzésével. A jó bűnmegelőzési politika nem egyetlen dimenzióban - hagyományosan az elkövetővé válás megelőzésének dimenziójában - értelmezi a prevenció feladatokat, hanem célba veszi a bűnelkövetés minden lehetséges aspektusát: az elkövetőt, az áldozatot és a bűncselekményi szituációt is.⁴

A komplex bűnmegelőzési megközelítésnek egyszerre kell rövid-, közép- és hosszú távon eredményt elérnie, így egyaránt feladata lehet egy bűnözési szempontból súlyosan fertőzött terület, például egy közpark környékének biztonságosabbá tétele, ahol a közvilágítás megoldásával, a környezet rendbetételével rövid időn belül jelentős közbiztonsági javulás érhető el, vagy például az iskolai erőszak visszaszorítása, amely jellemzően egymásra épülő, hatásait csak hosszabb távon kifejtő munkával kezelhető sikeresen.⁵

² Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (2013-2023)

³ Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (2013-2023)

⁴ Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (2013-2023)

⁵ Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (2013-2023)

Ezek a feladatok eltérő megközelítést, más-más eszközök igénybevételét követelik meg. Míg rövid távon nem várható kedvező hatás az elkövetővé válást gerjesztő reprodukciós folyamatok alakításától, addig a közbiztonságot koncentráltan, gyorsan és látványosan javító, tipikusan szituációs eszközök - a mélyen húzódó reprodukciós folyamatokra gyakorolt hatás híján - jellemzően nem vezetnek hosszú távú, tartós eredményre. Az elkövető-, áldozat- és szituációközpontú bűnmegelőzési eszközök együttes alkalmazása tehát a komplex bűnmegelőzési politika egyik legfontosabb követelménye. A bűnmegelőzés differenciáltsága azonban más elvárásokban is visszatükröződik. Így többek között a bűnözéskezelésben részt vevők körének kiszélesedésében. Az állam a bűnözésért viselt felelősségének egy részét a társadalom egyéb szegmenseire - az önkormányzatokra, a közösségekre, az üzleti szférára, az egyházakra és végső soron az állampolgárra - telepíti. Ezt a felelősség-megosztást a partnerség elve fejezi ki. A bűnmegelőzés koncepciója szerint a megelőzési tevékenység az állam, a közösségek és a polgárok közötti folyamatos kommunikáció során alakul: ebben a folyamatban fejeződnek ki a helyi érdekek és problémák, fogalmazódnak meg a problémákhoz igazodó megoldási javaslatok, és történik meg a sikerekről vagy kudarccokról szóló visszacsatolás.⁶

A bűnmegelőzés alapelve a társadalom hagyományos közösségeiben meglévő szolidaritás támogatása, az alulról induló, összefogáson alapuló kezdeményezések felkarolása. A bűnmegelőzés szakmai törekvései közé tartozik a társadalmi befogadás és a tolerancia erősítése, az előítéletek elleni fellépés, a diszkrimináció minden formája elleni következetes küzdelem és a bűncselekmény következtében elszenvedett károk reparálását célzó helyreállító igazságszolgáltatási eszközök minél szélesebb körű alkalmazása.”⁷

2.2. A bűnmegelőzés területei, fontossága

„A bűnmegelőzés minden olyan intézkedés és beavatkozás, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentésére, az állampolgárok biztonságérzetének minőségi javítására irányul. A társadalmi bűnmegelőzés mindenekelőtt az állampolgárokat és közösségeiket közvetlenül sértő vagy veszélyeztető bűncselekmények csökkentésére irányul.”⁸

⁶ Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (2013-2023)

⁷ Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (2013-2023)

⁸ http://bunmegelozes.easyhosting.hu/dok/tamop_tk_1_alt+gyfk.pdf

Emellett magában foglal a bűnözés egyes megjelenési formáival (szervezett bűnözés, nemzetközi migrációval összefüggő bűncselekmények egyes típusai) szemben minden olyan összehangolt vagy célzott tevékenységet, amelyekbe az állampolgárok, azok természetes közösségei, a civilszervezetek, az egyházak bevonhatók, és aktivitásukkal a közbiztonság javítható, ennek érdekében a közösségi összetartozás érzése és cselekvőképessége erősíthető.⁹

A társadalmi, közösségi jellegű bűnmegelőzési reakciók a „hagyományos”, a lakosság közbiztonsági közérzetét közvetlenül befolyásoló jelenségekkel kapcsolatban bizonyultak hatékonyak. A szervezett bűnözés, a nemzetközi szervezett bűnözés, a terrorizmus új kihívásaival szemben ugyanakkor elsősorban a bűnüldöző szervek szakmai fejlesztése, hazai és nemzetközi kooperációja biztosíthat hatékonyabb védelmet.¹⁰

A bűnmegelőzés komplex, össztársadalmi feladat, amely a teljes lakónépesség biztonságának megteremtésével, a bűnözés csökkentésével az életminőség javítását célozza. Hozzájárul a gazdaság fejlődéséhez, a piac biztonságos működéséhez, a bűnözés okozta erkölcsi és anyagi károk csökkentéséhez.¹¹

A bűnmegelőzés alapvető célja, hogy egy adott területen, településen az optimálishoz közelítsen a közbiztonság helyzete, vagyis a lehető legkevesebb bűncselekmény, kiemelt szabálysértés történjen, és ezzel egy időben növekedjen a felderített ügyek száma, csökkenjen az áldozattá válás esélye, növekedjen a lakosság biztonságérzete.”¹²

2.3. A bűnmegelőzési stratégia célja

A bűnmegelőzési stratégia célja, hogy a korszerű társadalmi bűnmegelőzés szellemében megfelelő alapokat teremtsen az Észak- Hegyháti Mikrotérségben élő lakosságnak az alapvető emberi jogok érvényesítésére, a jogsértéseket előidéző okok és az áldozattá válás veszélyének csökkentésére. A bűncselekmények eredményes megelőzése érdekében a bűnmegelőzésben

⁹ Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr alapismereti szakmai jegyzet 2012. 65. oldal

¹⁰ Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr alapismereti szakmai jegyzet 2012. 65. oldal

¹¹ Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr alapismereti szakmai jegyzet 2012. 65. oldal

¹² Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr alapismereti szakmai jegyzet 2012. 66. oldal
http://www.opsz.hu/storage/upload/poszakjegyzenyomdai-pdf_20130129185044_59.pdf

résztevő szervek, személyek számára megfelelő kereteket és meghatározott programot biztosítson az együttműködésben kifejtett tevékenységhez.

2.4. Stratégiát meghatározó alapelvek

- A lakosság biztonságérzetének javítása, a hétköznapiok nyugalmanak megteremtése az önkormányzat célkitűzéseinek meghatározó eleme.
- Az Észak- Hegyháti Mikrotérség Önkormányzatai arra törekszenek, hogy döntéseikkel kiszámítható és biztonságos környezetet teremtsenek az itt élők és az ide látogatók számára.
- A bűnmegelőzés a helyben adódó problémák feltárására, az egyes területek tapasztalatainak összegzésére, és az együttműködés kialakítására épül.
- A bűnmegelőzési tevékenység során, az elhatározott intézkedések tiszteletben tartják az emberi méltóságot és az alapvető emberi jogokat.
- A bűnmegelőzési tevékenység során alapvető módszerként kezelt eljárás a megelőzés.
- A tevékenység meghatározó eleme a folyamatosság.

2.5. A stratégia jogi alapjai

- 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól 13. § (1) A helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatok különösen 17. pont közreműködés a település közbiztonságának biztosításában. Az önkormányzatnak – az említett törvényi felhatalmazás alapján – jogában áll a saját bűnmegelőzési és közbiztonsági stratégiáját megalkotni és megvalósításáról gondoskodni.
- A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény III. fejezete a települési önkormányzat és a rendőrség kapcsolatának meghatározása.
- Az 1002/2003. (I.8.) Kormányhatározat a bűnmegelőzés hatékonyságának növelése érdekében szükséges feladatok körében, a kormány irányító, finanszírozó és koordináló szerepvállalása mellett a konkrét bűnmegelőzési tevékenység kereteinek kimunkálását és a végrehajtást az önkormányzatok hatáskörébe utalja.

- A 115/2003. (X.28.) Országgyűlési határozat a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról átfogó, célfeladatköröket határoz meg az önkormányzatok számára.
- 1744/2013. (X. 17.) Kormány határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013-2023).

2.6. A stratégia módszertani alapjai

- A 115/2003. (X.28.) OGY. határozat a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról,
- 1744/2013. (X. 17.) Kormány határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013-2023),
- az 1009/2004. (II.26.) Korm. határozat a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája rövid-, közép- és hosszú távú céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról.

3. A közbiztonság ¹³

3.1. Az elmúlt évtized bűnözésének néhány jellemzője

„Köztudott, hogy évek óta a vagyon elleni bűncselekmények száma határozza meg napjainkban is az össz-bűnözés alakulását. A XX. század utolsó évtizedében az összes bűncselekmények 70-80 százalékát a vagyon elleni deliktumok alkották.¹⁴ A vagyon elleni bűncselekmények számának növekedésével az általuk okozott kár is folyamatosan emelkedett. A vagyon elleni jogsértések döntő többségét a kisebb súlyú, alacsonyabb kárértékkel járó cselekmények tették ki, az igazán magas kárérték realizálódását nagymértékben befolyásolta az eltulajdonított gépjárművek - melyek jelentős részét az egyenként több milliós értéket képviselő Audi, Mercedes, Volkswagen típusú személygépkocsik képezték - jelentős száma.¹⁵

Némi bizakodásra adhat okot, hogy a gépjárműlopások száma 1997 óta érezhetően csökkent, ezzel párhuzamosan a betöréses lopások száma is mérséklődő tendenciát mutat.¹⁶

¹³ Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 9-20. oldal, Budapest, 2003.

¹⁴ Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 9. oldal, Budapest, 2003

¹⁵ Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 9. oldal, Budapest, 2003

¹⁶ Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 9. oldal, Budapest, 2003

Kevésbé reményt keltő az a tény, hogy a rablások száma aggasztó méreteket öltött. A közvéleményt különösen irritálja és az emberek szubjektív biztonságérzetét jelentősen befolyásolja a különböző pénzintézetek, postai objektumok, pénzváltó helyek, üzemanyag-töltő állomások, pénzszállító járművek ellen intézet támadások magas száma. A rablótámadások nemritkán drasztikus módja, a gyakori fegyverhasználat az elkövetők elszántságát és könyörtelenségét mutatja.¹⁷

A szervezett bűnözés kialakulásának első jelei már az 1970-es évek végén megjelentek. Ez a folyamat a rendszerváltás időszakában a politikai és társadalmi változásokkal, a tulajdonosi váltással, a gazdasági átalakulással, a könnyű és gyors meggazdagodás vágyával csak tovább erősödött, táptalaja szélesedett. Határaink nyitottá válása, a szocialista világrendszer széthullása, a szomszédos délszláv államokban dúló polgárháborúk, a hazánkat is elérő menekült hullám magával hozta a külföldi bűnözői csoportok magyarországi megjelenését is. Ezek a csoportok rövid időn belül kapcsolatot kerestek és találtak a hazai bűnözőkkel, vagy éppen egymás érdekeit sértve, nem ritkán egymás konkurenseivé is váltak. Ez a tény gyakran vezetett egymás közötti véres, fegyveres leszámolásokhoz, nyílt színi lövöldözésekhez, robbantások végrehajtásához.¹⁸

A századvég és az új évezred bűnözésének új vonása a pénz-, értékpapír- és telefonkártya-hamisítással, a mind elmésebb módszerekkel elkövetett számítógépes csalásokkal, számítógépes bankszámla-manipulációkkal végrehajtott bűncselekmények növekvő száma. A szakemberek szerint az ilyen jellegű bűncselekmények emelkedése csak kezdete egy, a jövőben még inkább felerősödő folyamatnak.¹⁹

Az előbbi jogsértések igen nagy feladat elé állítják korunk rendőrségét és a többi bűnüldöző szervet. A külföldi és a magyar rendőrségi szakemberek szomorú képet prognosztizálnak az elkövetkezendő évekre. Egyre inkább számítani lehet az erőszakos készpénzszerzésre irányuló bűncselekmények, a fegyveres rablótámadások számának emelkedésére. Ezzel párhuzamosan tovább nő a kábítószerrel összefüggő bűncselekmények számának növekedése, fokozódik a gazdasági bűnözés és tovább növekszik az illegális árukereskedelem.

A bűnüldözés jelentőségének növekedése mellett ugyanakkor tudnunk kell azt is, hogy a bűnmegelőzés gyakorlatát rendkívül nagy társadalmi támogatottság övezi. Építeni kell társa-

¹⁷ Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 9. oldal, Budapest, 2003

¹⁸ Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 9. oldal, Budapest, 2003

¹⁹ Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 9. oldal, Budapest, 2003

dalom önvédelmi törekvéseire, kezdeményezéseire, közreműködésére. A társadalmi bűnmegelőzés ereje a tömegességében rejlik. A társadalmi bűnmegelőzés ezért legyen jó értelemben vett olyan tömegmozgalom, amely megmozgatja a társadalom minden rétegét, valamennyi tagját. Egyértelmű, világos és követhető programokat kell adni, amelyhez ki kell használni a már meglévő társadalmi szervezetekben (pl. polgárőrség) rejlő lehetőségeket, támaszkodva lojalitásukra és tenni akarásukra.²⁰

3.1. Biztonság, közrend, közbiztonság

Az elmúlt években a mennyiségi változásokkal párhuzamosan a bűnözésben minőségi változások is bekövetkeztek. A klasszikusnak tekinthető bűnelkövetési módszerek mellett kialakult és kiteljesedett a szervezett bűnözés. A különböző – több esetben külföldi – bűnöző csoportok között megtörtént az érdekerületek felosztása, majd az elmúlt három év során megindult a harc a területek újrafelosztásáért. A 90-es évek második felében a lőfegyverrel vagy robbanóanyaggal elkövetett leszámolások szinte mindennapi aktualitássá váltak. Új jelenségeként fokozatosan teret nyert a kábítószer-bűnözés, a korrupció, a védelmi zsarolások, a szinte már tömeges prostitúció, előtérbe kerültek a lőszerrel, lőfegyverrel, robbanóanyaggal történő visszaélések vagy a gazdasági életre is hatást gyakorló hamisítások (bankjegy, üzemanyag, paprika, bor, stb.), a pénzmosás és a „fekete munkaerő” alkalmazása. A vagyoni elleni bűncselekmények területén a nagy értékre elkövetett gépjárműlopás folyamatosan emelkedő tendenciát mutatott. Ez utóbbi jelenség volt az, amely az országra nézve különösen kedvezőtlen nemzetközi viszonyt váltott ki.²¹

Az elkövetési módszerek erőszakosabbá váltak, a bűncselekményt elkövetőknél csaknem minden esetben megjelenik a fegyver vagy az élet kioltására alkalmas más eszköz. A betöréses lopások, a rablások magas száma, az útonálló jellegű elkövetési módszerek megjelenése és következményei azt mutatták, hogy az elkövetők már nem riadnak vissza az un. kemény módszerek alkalmazásától sem.

Napjainkban a lakosság egyre nagyobb nyugtalansággal figyeli szűkebb és tágabb környezetében a közbiztonság helyzetének kedvezőtlen alakulását. A számszerű tények helyett különösen a minőségi változások azok, amelyek leginkább befolyást gyakorolnak a polgárok biztonságérzetére.

²⁰ Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 10. oldal, Budapest, 2003

²¹ Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 10. oldal, Budapest, 2003

Abban, hogy a bűnözés ilyen volumenben és formában jelenhetett meg a magyar társadalom életében, igen sok tényező játszott közre. Az okok között szerepet kaptak azok a mélyreható társadalmi változások, amelyek 1989 és 1991 között végbementek és mind a mai napig folytatódnak. A régi intézményrendszer lebontása, az új jogrend kialakulása, a szociális háttér elengedhetetlen reformja, a piacgazdaság kialakítása több olyan ellentmondást is tartalmazott, amely kedvezően hatott a bűnözési hullám kialakulására. Ide sorolhatók azok a már korábban említett jelenségek, amelyek az ország nyitottá válásával, a növekvő idegenforgalommal, a migrációval, a privatizációs folyamatokkal, a gazdasági lehetőségek bővülésével, a gyors meggazdagodás reményével, a nagy vagyoni különbségek kialakulásával jártak együtt. Hozzájárult mindehhez, hogy az utóbbi években rendre elmaradt a jogsértő külföldiekkel szembeni fellépés. Hazánk a kelet-európai és az ázsiai migráció gyűjtőhelyévé vált.²²

Bekövetkezett az erkölcsi értékek válsága, amely megmutatkozott többek között a családok széthullásában, az ifjúság egy részének viselkedési normáinak változásában, a szélsőséges nézetek térnyerésében, az erőszak, a brutalitás és a gyűlöletkeltés nyilvános hangoztatásában és tetteges megjelenítésében. Ezzel párhuzamosan ugyanakkor nem alakultak ki azok a védekező mechanizmusok, amelyek a társadalom oltalmára szolgálhattak volna.²³

A bűnözés növekedését elősegítő tényezőként említhető összességében tehát:

- a rendszerváltozást követő társadalmi polarizáció és értékállóság;
- a nemzetközi szervezett bűnözés erőteljesebb behatolása Magyarországra;
- a kábítószer kereskedelem és járulékos cselekményeinek fokozódása;
- a forint konvertibilitásának árnyoldalai;
- a gazdasági lehetőségek bűnös kihasználása;
- a bűncselekmény elkövetők felelősségre vonásának elhúzódása,

A bűnözés növekedése ellen ható tényezők lehetnek:

- a civil szféra aktivizálódása;
- a lakosság hatékonyabb önvédelmi reagálása;
- a vagyonvédelmi tulajdonosi szemlélet illetve tudat erősödése;
- az iskolai nevelőmunka javulása;
- az önkormányzatok helyi igények szerinti cselekvése;
- a kormányzati, szociális és egészségügyi intézkedések megtétele;
- a rendőri tevékenység szervezeti, személyi és technikai feltételeinek folyamatos

²² Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 10. oldal, Budapest, 2003

²³ Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 10-11. oldal, Budapest, 2003

javulása.²⁴

3.1.1. A biztonság

A biztonság nem más, mint gyűjtőfogalom, amely magába foglalja:

- az adott ország külső fenyegetettségétől való megvédését illetően az erre való (preventív, stratégiai) felkészülést,
- a belső rend és stabilitás biztosítását jogi és rendészeti eszközökkel, illetve intézményei által, valamint olyan külső és belső fenyegetettség elleni védelmet, amely különleges (titkosszolgálati) készenlétet, felkészülést igényel.

A biztonságot az elméleti absztrakció szintjén olyan terméknek tekinthetjük, amelyet állami szervek, intézmények, esetenként magánszemélyek és szervezetek „termelnek”, amelynek végső állapota a háborítás-mentes lét, e „termék” fogyasztói pedig maguk az állampolgárok. Sajátos abban a tekintetben, hogy értékelhető és elfogadott biztonság a „fogyasztók” közreműködése nélkül (önkéntes jogkövetés, társadalmi kötelezettségek önkéntes felismerése – pl. a bűnözés elleni társadalmi szintű összefogás – öntevékenység, önálló kezdeményezések e célok elérése érdekében) nem képzelhető el.²⁵

Látható, a biztonság nem egy szervezethez (pl. a rendőrséghez) kötött, hanem átfogja a társadalom egészét, annak minden egyes elemét. A külső fenyegetettségtől való védelem például felosztható a preventív honvédelmi stratégiára, védelmi stratégiára, speciális (titkosszolgálati) támadást elhárító stratégiára, taktikára, és így tovább. A belső biztonság foglalja magába többek között a közbiztonságot, a gazdasági, a szociális biztonságot, stb. A biztonság legnagyobb „termelője” maga az állam, de a demokráciákban az állam biztonsági monopóliuma törvény által körülhatárolt, biztonsági garanciákat ennek keretén belül nyújthat. Amennyiben az a biztonsági produktum, biztonsági szint, amelyet az állam garantál nem elegendő az állampolgár számára, igényét a plusz, járulékos biztonság beszerzésével, megvásárlásával kielégítheti. Ezt az állami garancia fölötti hozzáadott, járulékos, kiegészítő biztonságot nevezi a szakirodalom addicionális biztonságnak.²⁶

3.1.2. A biztonság alkotóelemei a szubjektív és az objektív biztonság

Az objektív biztonság a biztonság statisztikai eszközökkel mérhető része, amely adott pillanatban, megközelítésben a leginkább jellemző a biztonság szempontjából az adott

²⁴ Dr. Nyíri Sándor: A bűnözésről és a bűnmegelőzésről. Rendészeti Szemle 1993/5. 9. oldal.

²⁵ Dr. Salgó László: Új típusú biztonság és kilátásai Magyarországon. Belügyi Szemle 1996/2. 4. oldal.

²⁶ Salgó László: Az új típusú biztonság. KJK 1994. 59. oldal.

országra. Az objektív biztonság, annak különböző statisztikai módszerekkel történő modellezése

- egy adott ország biztonságára jellemző egy adott pillanatban;
- ugyanezen ország korábbi biztonsági állapotait képes egy teljes folyamatként vagy annak részeként vizsgálni;
- eredményeit lehetséges más országok esetében lefuttatott hasonló vizsgálatok következtetéseivel hitelesen összevetni.²⁷

Az objektív biztonság szférájában keletkező adatok stratégiai és taktikai célokra egyaránt felhasználhatók.

Veszélyt jelenthet ugyanakkor, ha eredményeit csalhatatlannak, kizárólagosnak tartják a felhasználók s nem a döntés- előkészítés, hanem a döntéshozatal folyamataiba illesztik be.

A szubjektív biztonság a biztonság belső oldala, érzet, hit, meggyőződés, pszichikus állapot, amelyen keresztül az állampolgár érzékeli azt az állapotot, amelyet ő biztonságnak fogalmaz meg. Mérése nem egzakt, rendkívül bonyolult, és egyáltalán nem letisztult. Ennek a biztonságérzetnek, mint szociológiai, politológiai, szociálpszichológiai kategóriának számos összetevője van, s mint olyat, többféle módon lehet megközelíteni.²⁸

Legnyilvánvalóbb formája az egzisztenciális biztonság, amely a stabil életkörülményekben, megélhetésben fejeződik ki az egyén számára. A stabilitás nemcsak az adott időre vonatkozik, hanem perspektivikus, kiszámítható, prognosztizálható. Amennyiben a távlati elképzelések kidolgozása, felépítése lehetetlen, az életstratégiák helyett csupán a mának élés marad, amelynek itt, Európában nemcsak egzisztenciálisan, hanem társadalmi értelemben is igen kedvezőtlen hatásai vannak.²⁹

Az egzisztenciális biztonság mellett megkülönböztethető a szűkebb vagy tágabb környezet biztonsága. Szűkebb értelemben ez a családot, a rokonságot, a szomszédságot, a közvetlen lakókörnyezetet jelenti, vagyis azt a közösséget, amelyben a mindennapok élete folyik. A lakóhelyi környezet, a helyi társadalom mindenkori állapota nagymértékben befolyásolja a polgárok életét. Nem mindegy, hogy lakókörnyezetünkben feketézők, hajléktalanok, bűnözők, prostituáltak nyüzögnek, vagy kiegyensúlyozott, nyugodt életet élő polgárok laknak. Az sem mindegy, hogy a lakókörnyezet elhanyagolt, szemetes, kilátástalanul piszkos, vagy éppen

²⁷ Salgó L.: im. 64. oldal

²⁸ A szubjektív biztonságérzet. A MTA Politikatudományi Intézetének záró tanulmánya (1995. március-augusztus) 7-8. oldal alapján.

²⁹ Országos Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 10-11. oldal, Budapest, 2003

tiszta, kultúrált, ápolat. Ahol a polgár jól érzi magát lakókörnyezetében, ott minden bizonnyal biztonságban is érzi magát.³⁰

Végül létezik a társadalmi biztonság, amely az egész társadalmat átfogja és védelmezi. Ebbe beletartozik a szociális biztonság, a társadalmi stabilitás és egy kiszámítható jövőkép. Nem árt tudni, merre tart a társadalom, mi miért történik és jelenik meg az országos döntésekben. Mindez növeli az állampolgárok identitástudatát, kohézióját és együttműködési készségét. Hiánya viszont erodálja a társadalmat, felszítja az érdekellentéteket, bomlasztja a társadalmi összefogást és csökkenti a cselekvési készséget.

A szubjektív biztonságot, vagyis a „biztonságérzetet” ma a legtöbben túlságosan leegyszerűsítve, különböző közvélemény-kutatások adataira támaszkodva minősítik. Függetlenül attól a tényről, hogy az objektív biztonság és a szubjektív biztonságérzet más-más dimenziókban helyezkedik el, őket szétválasztani, egyiket a másik nélkül vizsgálni hiba, módszerbeli és elméleti tévedés.³¹

3.1.3. A közrend és a közbiztonság

A közrend összességében a jogi rendet jelenti. Feltételezi a köz érdekét magában hordozó jogrendszer létét és egy olyan közigazgatási végrehajtó rendszer valamint igazságszolgáltatás meglétét és működését, amely képes a jogszabályokban előírt magatartások kikényszerítésére.

A közbiztonság egy állapot, amelyben a társadalom tagjai ismerik, tudják jogaikat, azokat követik, betartják és bíznak abban, hogy az állam a jogok gyakorlását, érvényesülését akadályozó, gátló tevékenységgel szemben közvetlenül állami kényszerrel is fellép.³² A közbiztonságnak, mint a belső biztonság elemének a legújabb elemzések különösen három vonását hangsúlyozzák:

- A közbiztonság egy folyamatosan változó egyensúlyi állapot, ahol a cél a társadalom és az egyének nyugalma, biztonsága, sérthetlenségét szavatoló és mindezeket az értékeket veszélyeztető hatások közötti egyensúly fenntartása.
- A közösségek nyugalma a modern társadalomban kollektív termék, amelyben szerepet kap – az államon kívül – az egyének önvédelmi képessége, a közösségek

³⁰ Polgárör Szövetség: Polgárör kézikönyv polgárörök és polgárör vezetők részére 12. oldal, Budapest, 2003

³¹ Salgó L: im. 66. oldal.

³² Dr. Nyíri Sándor: A közrend és a közbiztonság. Rendészeti Szemle 1994/10. 9. oldal.

összefogása, a piacon megvásárolható biztonság minősége és ára is.

- A közbiztonság a társadalom zavartalan működésének feltétele, nem tárgyiasult infrastruktúra, amelynek a kialakításához ugyanolyan pénzigényes beruházásokra van szükség, mint például az út- vagy a vasúthálózatához.³³

Ha a közbiztonság egy folyamatos egyensúlyi állapot, akkor annak megszilárdítása csak célratörő stratégiai programtól várható. A rögtönzések ezen a területen semmit sem érnek.

Az egyensúlyi helyzet továbbá azt is jelenti, hogy a hatalomnak nem csupán a represszív, elhárító kényszerapparátusok lehetőségével kell számolnia, de gondoskodnia kell a biztonságot termelő pozitív kontrollokról (pl: oktatás, kultúra, egészségügy, szociálpolitika, gazdasági stratégia, stb.) is.³⁴

Amennyiben a közbiztonság kollektív társadalmi termék, úgy ezen a területen eredményre csak társadalmi közmegegyezéssel lehet számítani. Nincs tehát liberális vagy konzervatív közbiztonság, minthogy olyan alapértékek sérthetetlenségéről kell gondoskodni (élet, egészség, becsület, tisztesség, tulajdon), amelyek egyike sem képezi pártpolitikai viták tárgyát, de nem is sajátítható ki egyetlen politikai erő által sem. A közbiztonság az egész társadalom közös produkciója. A közrend és a közbiztonság állapota egyik feltétele a nyugodt, kiegyensúlyozott alkotó társadalmi életnek.³⁵

3.1.4. A közbiztonsági stratégia

A közbiztonsági stratégia a rend, a belső biztonság megóvásának a cselekvési programja, célkitűzések, eszközök és módszerek foglalata. Megfogalmazója a kormányzat, legáltalánosabb célja a közbiztonságot fenyegető és az azt oltalmazó erők közötti egyensúly fenntartása. Címzettje az egész társadalom. A célok megvalósításához vezető eszközök és módszerek között egyaránt megtalálhatóak a segítő, támogató, a társadalmi részvételt biztosító források és a devianciák útját álló korlátozó, represszív eljárások.³⁶

Hazánkban a politikai hatalom előtt 1990 környékén olyan prioritások álltak, mint a demokratikus jogállam intézményeinek kiépítése, a polgári jogrend megteremtése, az új tulajdoni viszonyok alapján újjászülető gazdaság teljesítőképességének a növelése.

³³ A magyar rendőrség civil kontrollja. Jelentések és javaslatok 1997. március (a továbbiakban: Pháre-jelentés) 90. oldal.

³⁴ Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 13. oldal, Budapest, 2003

³⁵ Dr.Nyíri S: im. 10. oldal.

³⁶ Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 14. oldal, Budapest, 2003

Bebizonyosodott, a polgári értékrend, magatartás és erkölcs meggyökeresedése hosszabb folyamat eredménye lehet, és amíg ezen a területen kézzelfogható fejlődés nem történik, addig nem is várható olyan közbiztonság megteremtése, amely a társadalom közös produkciója és amelyben a segítő-támogató elemek legalább olyan súllyal vannak jelen, mint a büntetés igénye.³⁷

A közbiztonságot fenyegető és többségükben előre nem jelezhető veszélyek váratlan támadása nem a stratégiai tervezést ösztönzi, hanem azonnali eredményeket produkáló taktikai lépéseket követel meg. A válságkezelő rögtönzés – amely sikereket is hozhat – nem jelenti a közbiztonság stratégiai távlatú megóvását. Ez ugyanis az átmeneti helyzetek állandósítását, a közbiztonság védelmében az erőszak és a kényszer hangsúlyát jelentené.³⁸

3.1.5. A rendvédelem³⁹

Az újkori polgári társadalom jogtudományának fejlődése eredményezte a jogágazatiság kialakulását, azon belül is először a fő jogágak, a közjog és a magánjog elválását. A közjog az államot megillető jogok csoportja, amelyek az állam közvetlen működésével kapcsolatosak (pl. alkotmányjog, pénzügyi jog, büntető jog, perjogok, stb.). A magánjog a polgárok jogainak összessége, a polgárok egymás közötti, állami beavatkozást csak a jogviták esetére igénylő jogviszonyai, mint pl. a tulajdonjog, a kötelmi jog, az öröklési jog, a házassági és családjog, stb.⁴⁰

A közjogon belül döntően az állami tevékenységek differenciálódása teremtette meg a közigazgatási jog kialakulásának alapfeltételét. Arról van szó ugyanis, hogy a közigazgatás sem a törvényhozással, sem a törvénykezéssel nem egyenrangú, hanem a végrehajtó hatalom keretein belül a kormánynak, mint az állam vezető, irányító szervének az egész államra kiterjedő, az állami célkitűzéseket és a kormányzati elgondolásokat valóra váltó apparátus, illetve tevékenység. E lényeges feladatából eredően a közigazgatás nem egyszerűen a jogszabályok és rendelkezések végrehajtása, hanem saját felelősséggel járó, önálló rendelkező tevékenység is, melynek kereteit a törvényeknek való alárendeltség szabja meg. A közigazgatási jog pedig értelemszerűen e részben végrehajtó, részben rendelkező tevékenység megvalósítása során keletkező jogviszonyokat szabályozó jogág.⁴¹

³⁷ Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 14. oldal, Budapest, 2003

³⁸ Dr. Finszter Géza: Közbiztonsági stratégia, kriminálpolitika, rendőrség. Belügyi Szemle 1995/6. 13-17. oldal.

³⁹ A magyar rendvédelem története RTF 1996. I. fejezet alapján.

⁴⁰ Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 14. oldal, Budapest, 2003

⁴¹ Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 14. oldal, Budapest, 2003

A közigazgatási jog a végrehajtás általános, a társadalom széles területeire kiterjedő feladatösszességéből adódóan, az állami szervekkel való speciális összefonódása miatt sajátos módszerekkel és jellemzőkkel bír. Ilyen sajátos közigazgatási tevékenység a rendészet. A rendészet jelenti az államnak azt a működését, mellyel az embernek (nemcsak saját polgárainak) engedelmisségi kötelezettségét érvényesíti, mely a közrend tiszteletben tartására, az állami szervezet működésének zavartalanságára irányul.⁴²

A rendészet átszövi az egész közigazgatást, mert a rend fenntartása és biztosítása nélkül értelemszerűen nem lennének megvalósíthatók a közigazgatás céljai. A rendészet az egyik legnehezebben korlátozható tevékenység is egyben, minthogy a vele szemben támasztott elvárások előre nem látható helyzetekben sürgős vagy azonnali lépéseket követelnek meg tőle. A jogállam keretei között ezért is törekednek a kormányzatok a rendészeti tevékenység mielőbbi törvényi szintű szabályozására, a garanciális szabályok megalkotására.

A rendészet lényegi eleme a rendvédelem, az állam (ha kell, kényszerítő) fellépése a közrendre veszélyes cselekmények megakadályozására vagy megtörésére. E tevékenység magvát a rendvédelmi testületek jelenítik meg, amelyek eltérő feladatrendszerük mellett egy közös elemmel rendelkeznek: ez a rendvédelem speciális fegyveres szolgálata. A rendvédelmi testületek mindazon szervek, amelyek az ország belső rendjének (a közrendnek) fenntartására akár kényszerítő erő alkalmazásával is hivatottak. Nem arról van persze szó, hogy ezek a szervezetek feltétlenül fegyverhasználattal szorítanák az állam polgárait a rend betartására hanem, hogy erre lehetőségük van.

A rendvédelmi testületek jellemzői lehetővé teszik elhatárolásukat más szervektől és szervezetektől, így

- a hadsereg (honvédség) keretébe tartozó fegyveres szervezetektől, mivel ezek tevékenységének célja nem a belső rend biztosítása, hanem az ország oltalmazása a külső támadásokkal szemben;
- az egyéb rendészeti funkciót ellátó hatóságoktól, amelyek bár ugyancsak a közrendet vigyázzák, de elkülöníti őket a szoros értelemben vett kényszerítő erő (a karhatalom, a fegyveres kényszerintézkedés) lehetőségének hiánya;
- a közvetlen szintén a rendet és a biztonságot szolgáló, de a „köz” fogalmától mégis távolabb álló fegyveres szervezetektől (pl. fegyveres biztonsági őrség, mezőgazdasági őrszolgálatok, őrző-védő vállalkozások, stb.). Ők ugyanis nem az

⁴² Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 14. oldal, Budapest, 2003

állam képében jelennek meg, a lakosság általános biztonságát nem állami úton szolgáló tevékenységet végeznek.

A fentebb meghatározott, a közrend funkcióját teljesítő állami rendvédelmi szervekre vonatkozó jogszabályok összessége a tulajdonképpeni rendvédelmi jog, amely magába foglalja:

- a rendvédelmi szervek feladatait, működési területüket, s ezzel az állami szervek rendszerében elfoglalt helyüket meghatározó normákat;
- a rendvédelmi testületek szervezeti felépítésére, irányítására és felügyeletére vonatkozó szabályokat;
- a rendvédelmi szervek eljárását körülíró jogszabályokat;
- a rendvédelmi szervek fellépésének garanciáit tartalmazó, főként alkotmányos jellegű szabályok csoportját.

3.2. A bűnmegelőzési tevékenység néhány kiemelt szereplője

A bűnmegelőzés kérdéseivel Magyarországon az 1990-es éveket megelőzően kizárólag kriminológiai, kriminálszociológiai tanulmányokban, a különböző tudományos műhelyek eredményeit publikáló, szűk körben terjesztett és olvasott kiadványokban találkozhattunk. Jelentőségének felismerésére azonban a rendszerváltozás éveiben került sor. Ebben az időben az értékrendek és értékviszonyok átrendeződésének negatív kísérő jelenségeként a bűnözés minden elképzelhető mértéket meghaladva, ugrásszerűen megnőtt, és a bűnüldöző szervek gyakorlatilag tehetetlenül álltak a sokasodó közbiztonsági problémák előtt.⁴³

A bűnmegelőzés előtérbe kerülését olyan társadalmi nyomás is segítette, amely

- az áldozatok kiszolgáltatottságának,
- a személyes vagyon védtelenségének,
- az állami, a közhatalmi segítség elmaradásának, vagy késlekedésének,
- a megnyugtató védekezési lehetőségek hiányának,

a felismeréséből fakadt, és mindenképpen megoldásokat követelt.

⁴³ Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 15. oldal, Budapest, 2003

A megoldást, így a bűnmegelőzés

- tartalmának, céljának, formáinak megfogalmazását,
- intézményrendszerének kialakítását,
- a személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek megteremtését és folyamatos biztosítását,
- a társadalom tagjainak mozgósítását

számos állami és társadalmi szervezet, alapítvány egymással párhuzamosan, legtöbbször egymás tevékenységéről nem tudva, esetenként elszigetelten - de mindenképpen jó szándékkal és elhivatottsággal – kereste.

A bűnözés elméleti kérdéseivel foglalkozó kutatók, kriminológusok, jogászok, szociológusok körében a bűnmegelőzés elméleti kérdéseivel való foglalkozás mintegy „divattá” vált. Egyre gyakrabban jelentek meg tanulmányaik, kis részben hazai kutatási eredményekre, nagyobb részt viszont inkább különböző nyugat-európai vagy észak-amerikai országok szakembereinek tanulmányaira alapozva, azt adaptálva. Ez utóbbiak természetesen – eltérő nemzeti sajátosságai alapján - más társadalmi közeget vettek megállapításaik és javaslataik alapjául, ezért inkább érdekességet, és nem a gyakorlatban hasznosítható módszertant jelentettek az olvasó számára.

A bűnmegelőzés önállóságát és komplexitását jól érzékelteti az 1998-ban a BM Közlönyben megjelent „Ajánlás az országos bűnmegelőzési programhoz”.⁴⁴ A dokumentum egyfelől a Kormány középtávú bűnmegelőzési koncepciója, másfelől az Országos Bűnmegelőzési Tanács (OBmT)⁴⁵ cselekvési programja kívánt lenni. A tudományos igényességgel kidolgozott program ugyanakkor nem vált közismertté, nem tudta szolgálni a gyakorlatban érzékelhető módon a bűnmegelőzés érdekeit, mert

- rendkívül rosszul kommunikálták, nem volt propagandája;
- nem kötöttek hozzá célokat, gyakorlati feladatokat;
- a megvalósításához nem rendelkezett érezhető kormányzati támogatással, a társadalmi szervezetek pedig egyszerűen nem ismerték.

Az Ajánlás ugyanakkor tartalmában mind a mai napig megállhatja a helyét és segítséget nyújthat egy alkalmazható kormányzati program kialakításához.

A bűnmegelőzés társadalmi szintű feladatainak megfogalmazásában döntő fordulatot hozott a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiájának (2003) megalkotása.

⁴⁴ Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 16. oldal, Budapest, 2003

⁴⁵ Ma: Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács, <http://www.bunmegelozes.info>

3.2.1 A rendőrség

A rendőrséget a köztudat – és nem utolsó sorban a jogalkotás is – hosszú ideig mint a bűnmegelőzés egyedüli letéteményesét kezelte. Ezt a hitet erősítette a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény megfogalmazása is, amely szerint a „A rendőrség bűnmegelőzési, bűnüldözési, államigazgatási és rendészeti feladatokat ellátó állami fegyveres rendvédelmi szerv.”⁴⁶

A rendőri szervek a bűnügyi szervezeteiken belül főkapitánysági szinten bűnmegelőzési osztályokat, a kapitányságokon bűnmegelőzési előadó munkaköröket hoztak létre, de igazából egyiket sem tudták mentesíteni más, elsősorban a bűnüldözési feladatokban történő közreműködés alól. A direkt bűnmegelőzési feladatok így gyakran háttérbe szorultak.

Az elmúlt néhány évben azonban a rendőrség bűnmegelőzési szervezete jelentős változásokon ment keresztül. Meghatározta azokat a prioritásokat, amelyek a rendőrség feladatrendszerébe illeszthetők, a jelenlegi struktúrában kivitelezhetők, a szakmai és társadalmi elvárás irányába hatnak.⁴⁷ Ennek megfelelően a bűnmegelőzési tevékenysége:

- a gyermek- és ifjúságvédelem,
- az áldozatvédelem,
- a drogfogyasztás és kábítószer-bűnözés megelőzése,
- a megelőző vagyongvédelem,
- a körözési munka revíziója eltűnt kiskorúak ügyeiben,
- a TelefonTanú Program

megvalósítására és működtetésére irányult. Igen jelentős eredményeket ért el a Rendőrség Biztonságra Nevelő Programja (D.A.D.A.).

Az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztálya, mint a rendőrségi bűnmegelőzés országos koordinátora és működtetője, jelentős szerepet vállalt a

- a közvélemény tájékoztatásában (a rendőrség Internetes honlapja bűnmegelőzési portálja),
- az állami- és társadalmi szervekkel, szervezetekkel való együttműködésben,
- a médiával való kapcsolattartásban,
- szakirányú képzések szervezésében,

⁴⁶ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400034.TV>

⁴⁷ Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 17. oldal, Budapest, 2003

- az EU Bizottsága által a bűnmegelőzési szakemberképzés és kutatás tárgyában kiírt “Hippokratesz” projektben.

A rendőrség aktív szerepvállalása a jövőben nemcsak országos, hanem jóval inkább a helyi (városi, települési) szinteken továbbra is meghatározó lehet a bűnmegelőzés társadalmi feladatainak megvalósításában.

3.2.2. A Közbiztonsági és Bűnmegelőzési Bizottságok

Az önkormányzati törvény lehetőséget teremtett arra, hogy a rendőrség és az önkormányzatok a közbiztonsággal összefüggő feladatok társadalmi segítésére és ellenőrzésére közbiztonsági és bűnmegelőzési bizottságokat hozzanak létre.⁴⁸

3.3.3. Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács

A Kormány a magas szintű közbiztonság megteremtése és fenntartása, a bűnözés visszaszorítása, a bűnözést kiváltó jelenségek, a bűnalkalmak és a bűnelkövetők ellen történő következetes fellépés érdekében tett intézkedéseinek erősítésére hozta létre a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanácsot. Az NBT feladata Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013-2023) szóló 1744/2013. Kormány határozat végrehajtása, ennek értelmében a bűnmegelőzés új modelljének hatékony működtetése, és bűnmegelőzési cselekvési tervek kidolgozása, azok koordinálása. A feladatok újragondolását, az aktualitás biztosítását a két éves időszakokra vonatkozó cselekvési tervek biztosítják.⁴⁹

A cselekvési terveket Kormányhatározatok rögzítik, melyek meghatározzák a feladatok végrehajtását a stratégia kiemelt beavatkozási területei mentén. Ezen prioritások pedig a gyermekek és fiatalok biztonsága, a települések biztonsága, az áldozattá válás megelőzése és az áldozatok segítése, valamint a bűnisméltés megelőzése. A fő irányvonalak köré szerveződő feladatok rendkívül színes palettán helyezkednek el, alternatívákat kínálva az egyes célcsoportok biztonságának fokozásához. Mindez esetenként rövid távú programok kapcsán valósul meg, ám valamennyi mikro és makro projekt a hosszú távú célok elérésének szolgálatában áll.⁵⁰

A Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács saját programjai mellett helyi bűnmegelőzési kezdeményezések támogatására pályázati kiírásokat tesz közzé, melyek által kisebb és akár

⁴⁸ Polgárőr Szövetség: Polgárőr kézikönyv polgárőrök és polgárőr vezetők részére 17. oldal, Budapest, 2003

⁴⁹ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A13H1744.KOR&xtreferer=00000003.TXT>

⁵⁰ <http://www.bunmegelozes.info/hu/node/17>

nagyobb költségigényű elképzelések, ötletek is megvalósíthatóvá válnak a szűkebb és tágabb helyi közösségek biztonságának növelése érdekében.⁵¹

3.3.4. ORFK- Országos Baleset-megelőzési Bizottság

„Az ORFK-Országos Balesetmegelőzési Bizottság (ORFK-OBB) 1992. november 24-én jött létre, az Országos Közlekedésbiztonsági Tanács (OKBT) megszűnését követően. A Kormány külön kormányhatározattal rendelkezett a balesetek megelőzésére szolgáló területi és országos közlekedésbiztonsági tevékenység folytatásáról, amelynek irányításával a rendőrség közlekedésrendészeti szakterületét bízta meg. Az ORFK-OBB a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvényben meghatározott közlekedési, baleset-megelőzési, és ezzel összefüggő propaganda és kommunikációs tevékenység ellátásában vállal aktív részvételt.⁵² Az ORFK-OBB a közlekedésbiztonsági kérdésekben tanácsadó, javaslattevő és véleményező, önálló jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, amely koordinálja a rendőrség baleset-megelőzéssel összefüggő feladatait. A szervezet elnöke az országos rendőrfőkapitány, társelnöke a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium közlekedésért felelős helyettes államtitkára. Az elnökség munkáját Koordinációs Testület segíti. A Koordinációs Testület tagjai a közlekedésbiztonság javításában érdekelt állami és társadalmi szervezetek képviselői, valamint magánszemélyek. Az ORFK-OBB mellett megyei (fővárosi) baleset-megelőzési bizottságok alakultak, melyek a megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságok székhelyein működnek. Területi szinten tehát 20, emellett helyi szinten mintegy 150 bizottság végzi a baleset-megelőzési tevékenységet.⁵³

Az ORFK-OBB a rendelkezésére álló eszközeivel segíti a közlekedésbiztonsági oktatási, nevelési tevékenység gyakorlati megvalósítását, az ezzel kapcsolatos feladatok országos végrehajtását, a baleset-megelőzési propaganda tartalmának és irányának meghatározását. A közlekedőknek a rendőri baleset-megelőzési intézkedések gyakorlatára vonatkozó véleményére, javaslataira, észrevételeire reagálva, ezeket továbbítva elősegíti az állampolgári érdekeknek megfelelő rendőri és egyéb közlekedési tevékenységek azonosítását és állást foglal a tervezett intézkedések bevezetését megelőzően. Országos szintű közlekedésbiztonsági versenyeket, rendezvénysorozatait rendszerint jelentős érdeklődés fogadja. Sajátos eszközeivel

⁵¹ <http://www.bunmegelozes.info/hu/node/17>

⁵² <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=98800001.TV>

⁵³ <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/rendeszeti-szakterulet/baleset-megelozes>

célirányosan segíti az egyes közlekedői csoportok (pl. kerékpárosok, motorkerékpárosok) közlekedésbiztonságát, vagy például a gyermekek, iskoláskorúak biztonságos közlekedésre való nevelését. Aktuális kampányüzenetei megjelennek a rádióban, televízióban, internetes honlapokon, nem utolsósorban pedig az utak mentén is jól látható óriásplakátokon.”⁵⁴

4 Akcióterületünk, az Észak- Hegyhát bemutatása

Akcióterületünk az Észak – Hegyhát vagy Mágocsi mikrotérség, a Dél-Dunántúli régió közepén, fejlesztési szempontból belső periferián, Somogy, Tolna, Baranya megye határán, a három megyeszékhelytől megközelítően azonos távolságra, a Baranyai- Hegyháton fekszik. A halmozottan hátrányos helyzetű Hegyháti Járás egyik, 5 településből – Alsómocsolád Község; Bikal Község; Mágocs Város; Mekényes Község; Nagyhajmás Község - álló mikrotérsége.

Térségünk jövőképe: „A helyi gazdaság bázisára építő, élhető, fejlődő, lehetőségeket biztosító mikro térség az Észak - Hegyháton, amely épít az itt élők tudására, számít a fiatalokra, és az idősök tapasztalatára, vonzása a hagyományban és az innovációban, a megőrzött táji értékekben és a legmodernebb technológiákban , de leginkább az emberben rejlik.”

4.1. Észak- Hegyhát települései

4.1.1. Alsómocsolád

A 346 lelkes (KEKKH, 2014) Alsómocsolád település Baranya megye északi csücskében. A nemzetiségeket nézve svábok, romák és magyarok lakják a települést, nemzetiségi Önkormányzat nem működik.

1990 után az önkormányzat komplex településfejlesztésébe kezdett, melynek eredményeként a kicsi falu számos díjjal és teljes közműellátottsággal büszkélkedhet. Távközlési és informatikai kapcsolatai korszerűek. Település- szerkezete falusias jellegű, fésűs elrendezésű, családi házas beépíttségű. A falu jelenleg is zsáktelepülés, közúton Mágocs felől közelíthető meg. Alsómocsolád belterületének peremét a Hábi - csatorna felduzzasztásával létrehozott három mesterséges halastó szegélyezi.⁵⁵ A település rendkívül

⁵⁴ <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/rendeszeti-szakterulet/baleset-megelozes>

⁵⁵ Dr. Varga Szabolcs és Császár Levente (2013): *Útikönyv Barangolás Mecsek-Völgység-Hegyhát Útjain*. Mecsek-Völgység-Hegyhát Egyesület. Szászvár. 12-21. o. <http://www.mecsekhegyhat.hu/userfiles/kiadvanyok/Utikonyv.pdf>

jó természeti – táji adottságokkal rendelkeznek, így számos fejlesztés valósult már meg, mely mind változatos programlehetőséget nyújt az ide látogatók számára.⁵⁶

Néhány sikeres fejlesztés a sokszínű alsómocsoládi palettából: Kölyök Fészek Erdei Iskola és Ifjúsági Szálló, Erdei Tornapálya, Erdei Iskola Oktató Központ- Interaktív Tárház.⁵⁷

4.1.2. Bikal

Az Észak- Hegyháti mikrotérség települései közül az egyetlen, mely a jelenlegi szabályozás szerint a Komlói járásba tartozik.

A 756 lelkes település (KEKKH, 2014) könnyen megközelíthető Dombóvár, Bonyhád és Sásd irányából is. A nemzetiségeket nézve svábok és magyarok lakják a települést, német nemzetiségi önkormányzat működik benne.

A község az 1950-es évektől Állami Gazdaságaról vált ismertté szerte az országban. A bikali hal, nyúl és barack nemzetközi hírnevet is szerzett a falunak.⁵⁸ Ez idő alatt Bikal rohamosan fejlődött, iskola, óvoda, új utcák épültek, és ezernél is többen éltek itt. 1990 után ez a lendület megtorpant, és néhány év stagnálás következett. Bikal egyik nevezetessége a Puchner - kastély. Az 1840-es évek végén építtette a kastélyt Bikal új földesura, báró Puchner Antal Szaniszló, császári tábornok. A kastély többszöri átalakítását követően a XIX. század végén nyerte el végleges, ma is látható, kései historizáló stílusú formáját. A kastélyt 1993 – 1996 között felújították, majd egy évre rá műemlékké nyilvánították. Most igényes szállodakomplexumként funkcionál, mely egész évben várja a pihenni vágyókat. A Puchner Kastélyszálló és az azóta megnyílt Reneszánsz Élmenybirtok, az ország első tematikus történelmi kalandparkja, mely igazi kuriózumként színes, tartalmas programlehetőséget kínál a látogatóknak.⁵⁹

Jelenleg a kisvállalkozások, a mezőgazdasági termelők, valamint az idegenforgalom jelentik Bikal jövőjét.

A falu fekvése, a Puchner-kastély és Reneszánsz Élmenybirtok, valamint a közelben levő

⁵⁶ Dr. Varga Szabolcs és Császár Levente (2013): *Útikönyv Barangolás Mecsek-Völgység-Hegyhát Útjain*. Mecsek-Völgység-Hegyhát Egyesület. Szászvár. 12-21. o. <http://www.mecsekhegyhat.hu/userfiles/kiadvanyok/Utikonyv.pdf>

⁵⁷ Madaras Attila (2010): *Magyarországi Falumegújítási Díj*. Print 2000 Nyomda Kft., Kecskemét. 13-15. o. <https://videkstrategia.kormany.hu/download/4/9a/c0000/telepulesfejlesztesi%20fuzetek%2028.pdf>

⁵⁸ Bikal.net: A Puchner-kastély története. <http://www.bikal.net>

⁵⁹ Puchner.hu: Történelmi morzsák. In.: A kastély története. <https://puchner.hu/tortenelmi-morzsak>

halastavak sokféle élményt nyújthatnak az idelátogatóknak.

Bikal mára maga mögött hagyta a XX. század megpróbáltatásait és az adottságait maximálisan kihasználva egy olyan faluvá vált, ahol nem csak a helyiek, de a környékre látogatók is jól érzik magukat.

4.1.3. Mágocs

A 2417 lelkes (KEKKH, 2014) Mágocs a Mecsek hegységtől északra Baranya megyében elhelyezkedő település mind történeti múltjánál mind a térségben betöltött szerepéből eredően a környék egyik legjelentősebb települése. A nemzetiségeket nézve svábok, romák és magyarok lakják a települést, német és roma nemzetiségi önkormányzat működik benne.

Mágocs város a Hegyháti Járás második legnagyobb települése, az Észak - Hegyháton elhelyezkedő települések mikrotérségi központja.⁶⁰

Mágocs, mint a mikrotérség gazdasági, oktatási, egészségügyi és közigazgatási központja 1982-ben kapott nagyközségi címet, majd 2009. július 1-jével városi rangot. Napjainkban számos társas-, és egyéni vállalkozás működik a teljes infrastruktúrával rendelkező, szép fekvésű településen.

A Tarnai Nándor Városi Könyvtár és Kulturális Intézmény szervezésében számos izgalmas, már hagyománnyá vált kulturális program érhető el a mikrotérségben élők részére. Az Ibolya-völgy borospincéi, a közeli halastavak, az egyre bővülő infrastrukturális fejlesztések és szolgáltatások által méltán lehet Mágocs város a mikrotérség központja.

4.1.4. Mekényes

Tolna megye határában, Dombóvártól húsz kilométerre fekszik Mekényes. Az erdőségekkel övezett völgykatlanban fekvő települést megközelíteni közúton, Mágocs felől, Nagyhajmásan keresztül lehet.⁶¹ A háború után fokozatosan csökkent a község népességszáma, ma 305-en (KEKKH, 2014) lakják a települést, ami az utóbbi években nem sokat változott. A kormegoszlást figyelembe véve előregedő község. Az önkormányzat szeretné helyben tartani a fiatalokat, első lakásépítésüket jelentős összeggel támogatja.

⁶⁰ Dr. Varga Szabolcs és Császár Levente (2013): *Útikönyv Barangolás Mecsek-Völgység-Hegyhát Útjain*. Mecsek-Völgység-Hegyhát Egyesület. Szászvár. 168-175. o. <http://www.mecsekhegyhat.hu/userfiles/kiadvanyok/Utikonyv.pdf>

⁶¹ Dr. Varga Szabolcs és Császár Levente (2013): *Útikönyv Barangolás Mecsek-Völgység-Hegyhát Útjain*. Mecsek-Völgység-Hegyhát Egyesület. Szászvár. 200-203. o. <http://www.mecsekhegyhat.hu/userfiles/kiadvanyok/Utikonyv.pdf>

A munkanélküliség itt is jelentős probléma. A dolgozók csekély száma helyben, a többsége a környező településeken (Nagyhajmás, Mágocs, Alsómocsolád Dombóvár) dolgozik. Többségük a gépiparban, illetve a mezőgazdaságban, haszonállat-tenyésztéssel és takarmánynövény termesztéssel foglalkozik.

A nemzetiségeket nézve csángók, svábok és magyarok lakják a települést. A sok nemzetiség ellenére nincs a faluban kisebbségi önkormányzat.

A többutcsás településen a sok a régi sváb stílusjegyeket magán hordozó tornácos ház. Az utóbbi évek fejlesztései között volt az úthálózat és a járdák burkolatának felújítása, a csapadékelvezető árkok szilárd burkolása, a közvilágítás teljes modernizálása.

Az önkormányzati épületek renoválása folyamatosan történik, megújult a sportöltöző, új külsőt kapott a régi tűzoltószertár, szépül a közösségi ház, az uniós elvárásoknak megfelelően átalakul a ravatalozó. Érdekes, hogy Mekényesről telepítették át a korábban itt működő szárazmalmot az orfűi Malommúzeumba.

4.1.5. Nagyhajmás

Mecsek északi előterében helyezkedik el Baranya-Tolnai dombsághoz tartozó, 377 lelket számláló Nagyhajmás (KEKKH, 2014).⁶² A nemzetiségeket nézve svábok, romák és magyarok lakják a települést, német és roma nemzetiségi önkormányzat működik benne.

A vállalkozók számára a község kedvező lehetőségeket nyújt, mivel vállalkozási, iparüzési adót nem kell fizetni. A településen meghatározó gazdasági ág a mezőgazdaság, azonban elmondható, hogy a háztáji állattartás már háttérbe szorult, ahogy a mikrotérség majd minden településén is.

A település tájházát az önkormányzat pályázati forrásból 2008 – 2010 között felújította, megőrizve az épület eredeti sváb jellegét.⁶³

A falu gyönyörű, egyedülálló játszótérrel büszkélkedhet, mely az ÚMVP III. pályázaton, 2010-ben került felújításra, majd kiegészült a 2012-ben létrehozott rendezvényterrel.

A faluban komoly, 11 kamerás térfigyelő rendszer került kiépítésre szintén pályázati

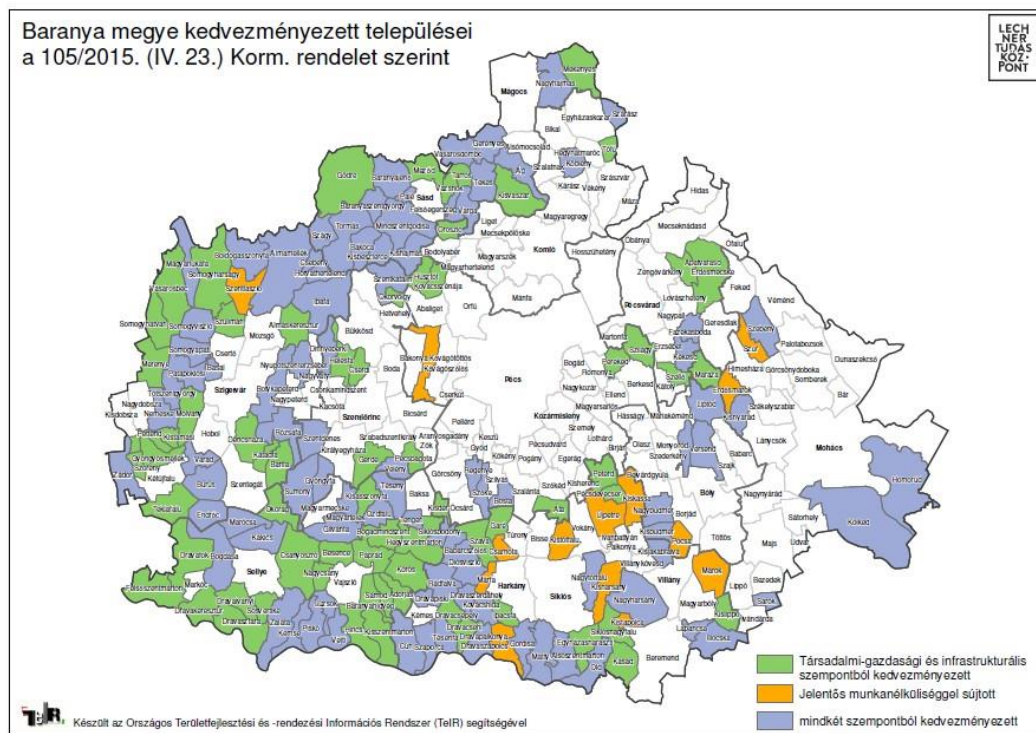
⁶² Dr. Varga Szabolcs és Császár Levente (2013): *Útikönyv Barangolás Mecsek-Völgység-Hegyhát Útjain*. Mecsek-Völgység-Hegyhát Egyesület. Szászvár. 214-217. o. <http://www.mecsekhegyhat.hu/userfiles/kiadvanyok/Utikonyv.pdf>

⁶³ Nagyhajmás.hu: Nagyhajmási Tájház. <http://www.nagyhajmas.hu/tajhaz/>

forrásból. A kis hegyháti falu a hagyományörzés és a települési értékek megőrzése mellett egyre inkább a fejlődés útjára lép.

4.2. A térség fejlesztéspolitikai besorolása

A Hegyháti Járás a járásközi területi fejlettség alapján történő besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján a 38 leghátrányosabb helyzetű térség rangsorában a 26. helyen áll. A besorolás szerinti komplex programmal fejlesztendő járásközi területek közé tartozik, amelyek azok a legalacsonyabb komplex mutatóval rendelkező járásközi területek, amelyekben az ország lakónépességének 10%-a él.⁶⁴

A fenti ábrán megjelenített legfrissebb besorolás szerint Nagyhatvan a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett települések között van, Mórahalom pedig mindkét szempontból kedvezményezett (tehát a társadalmi gazdasági elmaradottság mellett a jelentős munkanélküliséggel sújtott település jogán is a kedvezményezett kategóriába tartozik.)

A 2014. szeptemberben elfogadott Baranya Megyei Területfejlesztési Program a „Hátrányos

⁶⁴ Az Országgyűlés 97/2005.(XII.25.) OGY határozata az Országos Területfejlesztési Koncepcióról. 2.o.
<https://mkogv.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a05h0097.OGY&pagenum=3>

helyzetű, fejletlen gazdaságú, komplex programmal fejlesztendő” térségek közé sorolja a járást Sásd és térsége címszó alatt.⁶⁵ Az ottani indoklás szerint: Az elmaradottság fő oka a térség aprófalvas településszerkezete. A munkanélküliség aránya e térségben a legmagasabbak közé tartozik országos szinten is, Baranya megye munkanélküliségi rátáját jelentősen meghaladva.

A térségben jelentős szerepet játszik a primer szektor: a mezőgazdaság, élelmiszertermelés, az erdő- és vadgazdálkodás. Jelenleg a nagyüzemi mezőgazdaság dominál a térségben, ami a helyi lakosság csak egy szűk rétege számára biztosít megélhetést. A hátrányos helyzetű térségek egyik kitörési pontja a helyi, családi gazdaságok megerősítése.⁶⁶ A helyi gazdaságok által termelt javak megjelenhetnek külső piacokon is, de elsődleges céljuk a területi önellátásra való törekvés. Ahhoz, hogy a térségben a problémákra megfelelő választ adó fejlesztések valósulhassanak meg, a komplex programokra szükséges fókuszálni, be kell vonni az ott élő embereket, közösségeket, vállalkozókat és figyelembe venni a térség belső erőforrásait.⁶⁷

4.3. Népeség, demográfia

A mikrotérség településeinek egyik legnagyobb problémája az országos tendenciákkal is egyező, de itt az alacsony lélekszám miatt még inkább gondot okozó népességcsökkenés és elvándorlás.

A Dél-Dunántúl Magyarország legalacsonyabb népsűrűségű tervezési-statisztikai régiója, mintegy 70 fő/km² értékkel (országos adat: 108,5 fő/km²).⁶⁸ Ezt a helyzetet tovább súlyosbítja az a tény, hogy az ország tíz legritkábban lakott kistérségből hat itt található (Sellyei, Tabi, Csurgói, Barcsi, Marcali, Sásdi).⁶⁹ Ezzel szemben a település sűrűségértéke viszonylag magas (4,5 település/ 100 km²), Baranya megyében pedig kiugrónak mondható.

A Dél-Dunántúl település szerkezetére a középvárosok hiánya, az aprófalvas szerkezet jellemző. A települések magas száma igen előnytelen struktúrát takar: a régióban több mint 320 település lélekszáma nem éri el az 500 főt (ezeknek mintegy kétharmada Baranyában található). A népességszám változásának megyei, valamint települési jogállás szerinti adatai

⁶⁵ Baranya Megyei Területfejlesztési Program: Stratégia és Operatív Program. Pécs. 2014. 8. o.

⁶⁶ Baranya Megyei Önkormányzat: Baranya megye Integrált Területi Programja. 19. o. <https://docplayer.hu/2439909-Baranya-megye-integralt-teruleti-programja.html>

⁶⁷ Baranya Megyei Területfejlesztési Program: Stratégia és Operatív Program. Pécs. 2014. 31. o.

⁶⁸ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/regiok/deldun/deldun1301.pdf>

⁶⁹ TEIR (2016): https://www.teir.hu/tmp/remek_J25_15472100427.pdf

jelentős területi különbségeket takarnak. Ha az adatokat a 2013. január 1-jén bevezetett járási rendszer területbeosztásának megfelelően vizsgáljuk, látható, hogy 2001 és 2011 között a megye 10 járásának mindegyikében csökkent a lélekszám.⁷⁰ A legnagyobb mértékben, több mint 11 százalékkal a Hegyháti (Sásdi) járás népessége esett vissza.⁷¹ (községi átlag 7 %)

A lakosság szám csökkenése településeinken 17 év viszonylatában:

	2001	2011	2018
Alsómocsolád	323 fő	311 fő	314 fő
Bikal	885 fő	763 fő	734 fő
Mágocs	2696 fő	2388 fő	2331 fő
Mekényes	330 fő	285 fő	285 fő
Nagyhajmás	438 fő	340 fő	341 fő

A csökkenés átlagosan a mikrotérségen belül 13 %, a legmagasabb települési érték 22 % Mind a népesség számának csökkenése, mind a korösszetétel rohamos romlása elsősorban az alacsony születésszám következménye.

A 2012-ik évben a régió belül is a megye adatai a legrosszabbak, ugyanis míg a másik két megyében, ha nagyon kis mértékben is de megindult a születésszám növekedése, Baranyában közel 3%-os csökkenés következett be.⁷² A lakosság összetételére vonatkozóan fontos folyamat az elöregedés, a települések korfája egyre inkább eltolódik, az 55-64 éves korosztály van jelen a legnagyobb számban. Hazánkban 2013 év elején 100 gyermekkorú (14 éves vagy fiatalabb) lakosra 119 időskorú (65 éves vagy idősebb) jutott, Baranyában ez a szám a 2013-as adatok szerint 127 fő.⁷³ A Pécsi Tudományegyetem kutatása a

⁷⁰ TEIR (2016): https://www.teir.hu/tmp/remek_J25_15472100427.pdf

⁷¹ KSH. (2013).: 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS 3. Területi adatok 3.3. Baranya megye. 9-10. o. http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_03_03_2011.pdf

⁷² KSH. (2013): 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS 3. Területi adatok 3.3. Baranya megye. 9-10. o. http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_03_03_2011.pdf

⁷³ KSH (2014): Dél-dunántúli statisztikai tükör. 2013/12. 1. o. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/regiok/deldun/deldun1312.pdf>

népességfogyással kapcsolatban 1992 és 2012 között a térségben negyven százalékos reprodukciós csökkenést talált, ami az országos átlag 1,7 - szerese. Ehhez hozzá kell tennünk azonban a felnőtt korú korosztály lehetséges elvándorlásából, migrációjából eredő közvetett csökkenést is. Amennyiben ez a tendencia marad az uralkodó, valamennyi érintett településnek és kistérségnek meg kell fontolnia a társadalmi, gazdasági, és munkaerő- piaci, valamint kulturális okokra visszavezethető emberi erőforrásokkal kapcsolatos reprodukciós problémájának megoldási eszközeit.⁷⁴ A legmagasabb a csökkenés a 25-39 éves korosztály körében a régió belül a szigetvári, komlói, hegyháti járásban figyelhető meg, ez utóbbihoz tartozik a mikrotérség is.

4.4. Etnikai összetétel

Az ország megyéi közül Baranyában vallották magukat a legnagyobb arányban (13,7%) valamely hazai nemzetiséghez tartozónak az utolsó népszámlálás alkalmával.

Közel 53 ezer fő vallotta magát valamely hazai nemzetiséghez tartozónak 2011-ben, számuk 24 százalékkal bővült egy évtized alatt.

A megyék közül Baranyában éltek a legnagyobb számban és arányban a német és a horvát nemzetiséghez tartozók, valamint a cigány nemzetiségűek aránya is meghaladta az országos átlagot. A teljes népesség és a roma népcsoport gazdasági aktivitásában is sajátos különbségek figyelhetők meg. Ebben szerepet játszik a korösszetétel és az iskolázottság számottevő eltérése. A roma népességet alacsony aktivitási szint jellemzi, azaz a foglalkoztatottak alacsony arányát magas munkanélküliség kíséri. Míg a teljes népesség 36,8%-a foglalkoztatott volt a legutóbbi népszámlálás idején, addig a romáknak csupán 18,8%-a. A cigány nemzetiség aránya a második legmagasabb a sellyei (16,1) után a hegyháti járásban 11,9 %.⁷⁵ Települési nemzetiségi összetétel a 2011-es népszámlálás önbevallás alapján készült összegzése alapján (emiatt az adatok torzítanak).

Település	cigány nemzetiségű	német nemzetiségű	román nemzetiségű
Alsómocsolád	7 fő	22 fő	-

⁷⁴ Szellő János (2013): *Lokális, közösségi foglalkoztatás jellemzői és gyakorlata a Dunántúl déli részén*. n. k. Pécs. 23. o. <https://docplayer.hu/21754153-Lokalis-kozossegi-foglalkoztatas-jellemzoi-es-gyakorlata-a-dunantul-deli-reszen-kutatasi-zarotanutmany.html>

⁷⁵ KSH. (2013).: 2011. ÉVI NÉPSZÁMLÁLÁS 3. Területi adatok 3.3. Baranya megye. 9-10. o. http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_03_03_2011.pdf

Bikal	-	98 fő	-
Mágoics	214 fő	314 fő	9 fő
Mekényes	6 fő	22 fő	3 fő
Nagyhajmás	54 fő	29 fő	-

Kisebbségi önkormányzat alakult a 2014-es választások után:

Bikalon német, Mágocson cigány és német, Nagyhajmásan cigány és német.

4.5. Képzettségi szint

Fontos mutató az iskolai végzettség, ami szintén negatív képet mutat. A 2011-es járási adatok szerinti 11 837 főből 211 nem rendelkezik semmilyen iskolai végzettséggel, a maximum 8 általános osztályt végzettek száma 6019 fő, a középfokú végzettséggel és érettségivel rendelkezők 4846-an vannak, míg felső fokú végzettséggel csupán 761 fő rendelkezik.

Ezen adatok szerint a népesség 53 %-nak van alacsony iskolai végzettsége. A mikrotérség településein a lakosság fele csupán általános iskolai végzettséggel rendelkezik, ami munkaerőpiaci szempontból nagyon előnytelen.

Alig több, mint 100 főnek van érettségije, vagy felsőfokú végzettsége. Speciális probléma (de nem csak a cigány népességhez köthető) a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek magas aránya.

A vállalkozói kérdőívek és interjúk alapján szakemberhiány van a gépészeti szakmákban: hegesztő, gépi forgácsoló, géplakatos, esztergályos, NC és CNC programozó, karbantartó, gépszerelő, az építőiparba: kőműves, villanyszerelő, a mezőgazdaságban: állatgondozó, mg gépszerelő. Munkaerőigény prognosztizálható a szociális ápolás-gondozás területén is.

4.6. Intézményi ellátottság az oktatás területén a mikrotérségben

Öt településünk közül két helyen van óvoda és iskola: Bikalon és Mágocson.

Óvodai nevelés két helyen folyik.

A mágocsi székhelyű Bokréta Óvoda társulási formában működik. A társulás fenntartói Mágocson kívül az alsómocsoládi, a mekényesi és a nagyhajmási önkormányzatok. A bikali óvodásokat elsősorban a Bikal, Egyházaskozár, Hegyhátmaróc, Szárász, Tófü önkormányzatai által társulásban működtetett Egyházaskozári Óvoda Bikali intézmény egysége fogadja. Mindkét helyen van német nemzetiségi nevelési program is. A fejlesztési terv az óvodai ellátás területén a következőket emeli ki:

Bikal Óvoda: A 3 – 7 éves populációt vizsgálva a település óvodai kapacitása átlag 23%-kal meghaladja a következő 5 évben az ellátásra jogosultak számát. A helyzetelemzés adatai viszont azt is mutatják, hogy az óvoda kihasználtsága települési szinten 83%-os, és más településről is 17 gyermek jár az óvodába.

Mágocs Óvoda: A 3 – 7 éves populációt vizsgálva a település óvodai kapacitása átlag 24%-kal meghaladja a következő 5 évben az ellátásra jogosultak számát. A helyzetelemzés adatai viszont azt is mutatják, hogy az óvoda kihasználtsága települési szinten 81%-os.

6 évesnél fiatalabb népesség az óvodával nem rendelkező településeken:

Alsómocsolád 10

fő Mekényes 11 fő

Nagyhajmás 25 fő

A feladat ellátási terv a gyermeklétszám függvényében egyedül Nagyhajmás esetében tartaná indokoltnak óvoda működtetését és ott javasolja, hogy amennyiben nem kerül sor óvoda működtetésére a gyermekek utaztatásának megszervezése szükséges.

A mikrotérség közoktatási rendszerében a legjelentősebb a Mágocsi székhelyű Hegyháti Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola. Ide járnak a mágocsi, alsómocsoládi, mekényesi, nagyhajmási gyerekek. A gyereklétszám itt is folyamatosan csökken.

A Baranya megyei köznevelés fejlesztési terv az alábbiakban mutatja be a várható helyzetet:

365. táblázat: Általános iskolás tanulók száma - Hegyháti járás

Tankerület	Település	Kapacitás	2012/2013. tanév		2013/2014. tanév		2014/2015. tanév		2015/2016. tanév		2016/2017. tanév		2017/2018. tanév	
			létszám	osztály	létszám	osztály	létszám	osztály	létszám	osztály	létszám	osztály	létszám	osztály
Sásd	Gödre	224	93	8	100	4	102	4	101	4	100	4	98	4
Sásd	Mágocs	340	217	11	234	10	239	10	236	10	234	10	229	10
Sásd	Mindszentgödisa	200	125	8	135	6	138	6	136	6	135	6	132	6
Sásd	Sásd	521	320	16	344	15	352	15	348	15	345	15	337	15
Sásd	Vásárosdombó	300	218	9	235	10	240	10	237	10	235	10	230	10
Összesen		1585	973	52	1047	46	1071	47	1059	46	1048	46	1026	45

Forrás: Oktatási Hivatal: Feladatellátási, intézményhálózat-működtetési és köznevelés-fejlesztési terv.⁷⁶

Problémaként jelentkezik, hogy integrált oktatási rendszerben dolgozva magas a hátrányos helyzetű gyermekek száma. A mágocsi iskolában az idei tanévben 69 hátrányos helyzetű és 49 halmozottan hátrányos helyzetű tanuló oktatása folyik. Ugyanakkor gyermekpszichológus alkalmazására csak ez év októberéig van lehetőség. Az iskolában 1992 óta működik a művészeti képzés. Jelenleg 42 fő jár zeneiskolába. Az iskola pedagógiai programja kiemeli a nemzetiségi oktatás, a művészeti nevelés, a tömegsport, a digitális írástudás fejlesztés és a személyiségfejlesztés szerepét. A magatartási problémák kezelésére 2011/12-es tanévben bevezették a ViTT (Viselkedés Támogató Tanítása) módszert.⁷⁷

A mikrotérségben telephelyként Bikalon is működik közoktatási intézmény, a Hegyháti Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Egyházaskozár-Bikali Tagintézményének Bikali Telephelye, ahol alsó tagozat működik. Itt a létszám 2000 óta 88-ról 76 főre csökkent. A bikali felső tagozatos gyerekek Egyházaskozárra járnak. Itt 103-ról 77 főre csökkent a létszám.

Ma a továbbtanulásra helyben csupán egyetlen lehetőség adódik, Mágocson lehet érettségit szerezni az Ámbédkar Gimnázium kihelyezett tagozatán (Dr. Ámbédkar Gimnázium, Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola, Felnőttoktatási Általános Iskola). 2008-tól indult újra középfokú képzés. Az érettségire való felkészítést a sajkázai Dr. Ámbédkar Gimnázium és Szakképző Iskola végzi.

A tervek szerint az érettségire való felkészítés mellett a szakképzés újbóli elindítása is

⁷⁶ Oktatási Hivatal (2013): Feladatellátási, intézményhálózat-működtetési és köznevelés-fejlesztési terv.

http://dload.oktatas.educaatio.hu/megyei_fejlesztési_tervek/Baranya_Megyei_Fejlesztési_Terv_2013.pdf

⁷⁷ Hegyháti Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola MÁGOCS-BIKAL-EGYHÁZASKOZÁR Pedagógiai Programja.
https://www.kir.hu/KIR2_INFO/Pub/DokLetolt/PEDPROG-201344-1201344003

megtörtént elsőként a szociális, de tervek szerint bevezetésre kerül majd a helyi igényeknek megfelelően a gépipari területen is.

Speciális problémák:

A Sásdi Tankerület Esélyegyenlőségi Terve viszonylag friss adatokkal szolgál a speciális problémákat illetően. A tankerületben nagyon magas a hátrányos helyzetű (58%) és a halmozottan hátrányos helyzetű (39%) tanulók aránya. A 2013 évi kompetencia mérés eredményei országos és településtípusonkénti összegzésben elmaradást mutatnak. Emiatt nagyon fontos 2 területen a fejlesztés: az egyik a kompetenciafejlesztés, a másik pedig a pályaválasztási orientáció és motiválás. Az esélyegyenlőségi tervben rögzített feladatok megvalósítását segíti az iskolánként, illetve tagintézményenként létrehozott Esélyegyenlőségi Kör, amely széleskörű partnerségben más intézményekkel figyelemmel kíséri a fejlesztendő területeket, javaslatokat tesz segítő programokra.⁷⁸

4.7. Gazdasági helyzet

A KSH 2013 év végi összegzése szerint a régiónk nem tudott kilépni a rendszerváltás utáni időszak mélyrepüléséből, és a 2008 évi gazdasági válság is újabb visszaesést hozott.

A Baranya Megyei Területfejlesztési Konceptiót megalapozó helyzetelemzés tovább árnyalja ezt a helyzetet: „Az egy főre jutó bruttó hazai termék(GDP) összegét tekintve Baranya megye pozíciója csaknem 10%-ot romlott az országos átlaghoz képest a 2000 és 2010 közötti időszakban. 2010-ben Baranya megyében az 1 főre jutó bruttó hazai termék az országos átlag 67,6 %-a volt, míg 2007-ben még 71,1%-a, jól látszik, hogy folyamatos a csökkenés. A megye az ország 19 megyéje közül a 13. az egy főre jutó GDP sorrend alapján

⁷⁸ Mágocs Város Önkormányzata (2010): Mágocs város Integrált Városfejlesztési Stratégiája: <http://www.magocs.hu/dokumentumok/koncepcioik/ivs.pdf>

2010-ben, ez a pozíciója jellemző évek óta”.⁷⁹ „2011 évhez képest a megye országos megyesorban elfoglalt utolsó helye, melyen Nógrád megyével osztozik, az ipari termelés népességarányos mutatószáma alapján nem változott.⁸⁰ 2012 év január és júniusa között mintegy 373 ezer forint ipari termelési érték jutott a megye egy lakosára, ez az országos átlag nem egészen egyharmada.” „Baranya megye gazdasági potenciálja Pécssett összpontosul, a leszakadó, periférikus helyzetű térségek rossz gazdasági mutatókkal rendelkeznek. Ezen térségek fejlesztésének egyetlen esélye a területileg integrált, komplex programokkal történő megújulás (például Ős-Dráva program)”⁸¹

4.7.1. A járás gazdasági bázisának vizsgálata

A Hegyháti járás még a Baranya megyei járások között is speciális sajátosságokat mutat: a gazdasági szerkezetben az országos viszonyokhoz képest is nagyságrendileg magasabb az agrárjellegű vállalkozások aránya. (A kistérségben /ma járás az arányszám 26,8 % , míg az országos átlag 3,3 %). Jellemzően a gabonatermelés és a mikrotérségen belüli állalkozásoknak köszönhetően a baromfi, nyúl, sertés és szarvasmarha tenyésztés a jellemző. Speciális tény az is, ami a vidéki Magyarországon, néhány nagyvárostól eltekintve ritka, hogy a fémfeldolgozással, megmunkálással foglalkozó vállalkozások szerepe átlagon felüli. A kistérségben a vállalkozások 9,4 % tartozik ebbe a körbe, míg az országos átlag is csak 8,8 % Mágocs, Sásd, Mindszentgodisa ilyen profilú vállalkozásai ugyanakkor jelentős szakmunkás hiánnyal küzdenek, és ha erre a problémára nem találunk gyors megoldásokat, akkor még ez a kiemelt ágazat is komoly leépülést szenvedhet el.⁸² A Hegyháti Járásban élők foglalkoztatási lehetőségeit, az itt működő vállalkozások megerősödésének, fejlődésének esélyeit jelentős mértékben rontja az a tény, hogy a környező centrumok (Pécs, Dombóvár, Kaposvár, Szekszárd, Bonyhád, Komló) gazdaságának regenerálódása sem ment végbe olyan mértékben, hogy dinamizálni tudná a környező, stagnáló vagy éppen romló helyzetű aprófalvas térségeket. A kutatások egy jellegzetes fogalommal a „munkaröpiaci árnyékhelyzettel” jellemzik a térséget.⁸³

⁷⁹ Baranya Megyei Önkormányzati Hivatal (2013): Baranya Megyei Területfejlesztési Konceptió. http://www.terport.hu/webfm_send/4171

⁸⁰ Baranya Megyei Önkormányzati Hivatal (2013): Baranya Megyei Területfejlesztési Konceptió. http://www.terport.hu/webfm_send/4171

⁸¹ Baranya Megyei Önkormányzati Hivatal (2013): Baranya Megyei Területfejlesztési Konceptió. http://www.terport.hu/webfm_send/4171

⁸² MTA Gyerekszegénység Elleni Programiroda (2009): Kistérségi Tükör Sásdi Kistérség. https://gyerekesely.tk.mta.hu/uploads/files/sasdi_tukor_vegleges.pdf

⁸³ Kovács Katalin és Váradi Mónika (2012): Többcélú küzdelem, Helyzetképek a kistérségi közoktatásról. Kaposi József (felelős kiadó). Budapest. 160-163. o. <http://mek.oszk.hu/12900/12959/12959.pdf>

4.7.2. A mikrotérség gazdasági öröksége, sajátosságai

A rendszerváltás előtti időszakban a mikrotérség településein a hagyományos vidéki gazdaság jellemzőit találjuk. A legnagyobb foglalkoztatók a térségben a Láng Gépgyár Dombóvár, a Mezőgép Mágocs, a Bikali Állami Gazdaság és a Termelő Szövetkezetek voltak. Mágocson az egykori Mezőgép telep területén északnyugatra az ipari termelés, a TSZ major egykori területén, a településtől délkeletre az agráripari terület felhasználás a jellemző. A volt TSZ major területéhez kötődően állattartást, takarmánygyártást, mezőgazdasági gépjavítást végeznek. Az agráriumban a nagyüzemi gabonatermelés mellett a szarvasmarha, baromfi és nyúltenyésztésnek vannak meghatározó szereplői (K-Agro Kft, Y Pulyka, ANASZ Mg Szövetkezet és mellettük több kisvállalkozás). A 11 tóból álló tórendszer megfelelő háttérrel ad a haltenyésztésre, amivel szintén több kisvállalkozás foglalkozik.

Az ipari területen található vállalkozások részben külföldi tulajdonúak, fő profilként a gépgyártás és javítás, tartálygyártás, a klímaberendezések gyártása, fémmegmunkálás a jellemző (Magnet Kft., Cabero Kft, Edelservice Kft, Mágfék Kft., Mágocsi Ferro Kft.). A Mágocsi Önkormányzat hosszú távú céljai közé tartozik az ipari terület ipari parkká történő fejlesztése.

A korábban a Bikali Állami gazdasághoz tartozó Alsómocsolád közigazgatási területén lévő halfeldolgozó üzem ma a PICK Szeged Zrt. gyártóüzeme. Az ugyancsak a településen található takarmánygyártóval és sertésteleppel ma a legtöbb munkahely a mikrotérségben ezen a településen található.

A fenti jelenleg is működő ágazatok egyik legnagyobb problémája a képzett munkaerő hiánya.

A mikrotérség még egy területen bír jelentős gazdasági potenciállal, ez a turizmus. Két település ezen a területen is kiemelkedik: Alsómocsolád és Bika. A bikali Puchner Kastélyszálló és Reneszánsz Élménybirtok egyedülálló középkori tematikus park, mely egyediségével, tudatosan fejlesztett programkínálatával közel 70 000 vendégéjszakával mára a régió 3. legjelentősebb idegenforgalmi látványossága. Vállalt küldetése a tradíciók élményszintű ápolása korhű környezetben, de emellett klasszikus wellness szolgáltatásokat, rendezvényszervezést, konferenciaturizmust is magas szinten kínál.

Alsómocsoládon a Kölyök Fészek Erdei iskola 12 modulból álló gazdag programlehetőségeivel, az Interaktív Tárház természettudományos különlegességeivel, az itt kipróbálható Boeing szimulátorral és a 314 fős településen évente közel 5000 vendégéjszakát eltöltő látogatókkal a maga kategóriájában országosan is élen jár. A horgászturizmusban Mágocs jelent különleges kínálatot, de a településeken megtalálható kiterjedt tórendszer itt is további lehetőségeket tartogat. A szép természeti környezet miatt a térség többi települése is tudna ebben az ágazatban komplex fejlesztésekkel továbblépni (Mágocs Ibolya völgy borospincéi, Mekényes és Nagyhajmás a helyi kézművességre és a háborítatlan környezetre alapozott komplex fejlesztéssel, öko – és falusi turizmussal).

Az önkormányzatok adatszolgáltatása szerint jelenleg: Mágocson 140, Bikalon 40, Alsómocsoládon 33, Nagyhajmásan 26, Mekényesen 6 vállalkozás működik.

4.7.3. Foglalkoztatottság

A legfrissebb adatok szerint a mikrotérség foglalkoztatottsági problémáit az országoshoz hasonlóan a fiatalok és az idősebb korosztályok munkanélkülisége, a több generációs munkanélküliség, az aluliskolázottság, a rossz egészségügyi és szociális körülményekből fakadó hátrányok és az adatokkal csak áttételesen alátámasztható motivátlanság jellemzi.

A 25 év alatti fiatalok munkanélkülisége nagyobb problémát jelent, mint az idősebb korosztályoké. A munkanélküliek döntő többsége legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezik, de egytizedük még azzal sem. A járási szintű munkanélküliségi ráta a járási hivatal adata szerint 15,8%

4.7.4. Munkalehetőségek

Munkalehetőségeket a kistelepüléseken szinte csak az önkormányzat vagy a közmunka jelent, az egyetlen nagyobb település a közel 2500 fős kisváros Mágocs esetében is csak néhány fő található helyben a korosztályának, érdeklődésének, végzettségének megfelelő munkát. Alsómocsoládon a korábban említett három nagyfoglalkoztató és az önkormányzati intézmények és közmunka programok miatt nagyobb a munkahelykínálat, de itt is megjelenik a legkirívóbb probléma, mely szerint a helyben élők számára ez egy behatárolt kínálat.

A kínált munkahelyek nem kedveznek a magasabb és speciális végzettségűek számára. A térség mezőgazdasági vállalkozásai valamint az ipari területen nagyobb számban megjelenő fémmegmunkálással gépgyártással és javítással, tartálygyártással foglalkozó cégek ugyanakkor nagyon nehezen találnak képzett és motivált munkaerőt. A kereslet és kínálat összehangolása információ megosztással, a hosszabb távra kiható hatékony pályaaorientációval fejleszthető. Potenciális lehetőségeket hordoz a térségben eddig is hagyományosnak tekinthető mezőgazdasági termelés és helyi termékek előállításának innovatív bővítése és összekapcsolása a közétkeztetéssel és a turizmussal lehetne alapja a továbblépésnek.

4.8. Szociális gondoskodás

Az alapellátások tekintetében több változás történt az elmúlt két évben. A családsegítést és a házi segítségnyújtás szakfeladatot korábban a kistérségi társulás szervezte, 2014. januárjától a Mágocsi Szociális Gondozási Központ vette át mind az öt településen. 2014. júniusától Bikal átkerült a komlói családsegítő szolgálat ellátási körébe. A 2014-es intézményi beszámoló szerint a házi segítségnyújtást a térségben átlagosan 72 fő vette igénybe. A célcsoportról elmondható, hogy az itt élő idősök létszáma, életkora és gondozási szükséglete évről évre emelkedik.

A családsegítés szakfeladat a 2014-es adatokat szerint a mikrotérségben 264 családot ér el. Mágocson 113, Alsómocsoládon 12, Bikalon 4, Nagyhajmáson 18, Mekényesen 17 családot érint. A gyermekjóléti szolgálat gondozási tevékenysége összesen 41 gyermeket érintett rendszeresen és 119 eseti segítségnyújtás történt az öt településen. (Bikal esetében ez a feladatkör is átkerült komlóra az év júniusától). A mágocsi iskolában 2014 szeptemberétől iskolapszichológus is segíti a gyermekekkel való munkát. Általában a legnagyobb probléma a családok rossz anyagi helyzete, a szülők munkanélkülisége, a rossz lakáskörülmények, és ezekből fakadóan a rossz életvitelminták, családi konfliktusok, és a generációról generációra öröklődő „tanult tehetetlenség” motiválatlanság. A drog és szeszital fogyasztás komoly problémát jelent a településeken, veszélyes a gyermekekre nézve, akik egyre fiatalabb korban kerülnek kapcsolatba ezekkel a káros szenvedélyekkel.

A szociális étkeztetést Bikalon, Mágocson, Mekényesen és Nagyhajmáson, a Mágocsi Szociális Gondozási Központ végzi, Alsómocsoládon az Őszi Fény Idősek Otthona.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás: a Sásdi Többcélú Kistérségi Társulás keretében a mágocsi Gondozási Központ 2006 augusztus 01-től kiépítette a Jelzőrendszeres Házi Segítségnyújtást 450 fő számára, 24 órás ügyelettel. 2009. január 01-től a szolgáltatás átkerült a Sásdi Kistérségi Társuláshoz. A társulás megszűnésével 2015. januárjától a mikrotérség településein a jelzőrendszeres házi segítségnyújtást, valamint a támogatószolgálat működtetését a Sásd és Térsége Terület- és Humánfejlesztési Nonprofit Kft végzi. a 2015. évben 146 jelzőkészülék (Mágocs 88, Bikal 23, Alsómocsolád 9, Mekényes 13, Nagyhajmás 13) van üzemben a mikrotérségben.

Falugondnoki szolgálat működik Alsómocsoládon, Mekényesen.

Szakellátást két intézmény végez a mikrotérségben:

Mágoacson nagy múltra tekint vissza az idősek ellátása, 1977 őszén kezdte meg működését az Öregek Napközi Otthona. Mivel az ellátásra növekvő igény volt, ezért az épületet hamar kinőtte az intézmény. 1980-ban már 15 fő számára szállást is tudtak biztosítani. Az intézmény jelenlegi szolgáltatásai közé tartozó szociális étkeztetést 42 fő, a házi segítségnyújtást 32 fő, a nappali ellátást 30 fő veszi igénybe, 35 fő a bentlakó.

2006 óta működik Alsómocsoládon az „Őszi Fény” Idősek Otthona Egyesített Szociális Intézmény, melynek keretében idősotthoni és nappali ellátást, szociális étkeztetést is biztosítanak. Az intézmény 42 fő számára biztosít bennlakásos lehetőséget 2-3 ágyas szobákban. Specializációik: demens/alzheimeres betegápolás, Parkinson-kóros betegápolás, magas vérnyomásos betegápolás, diabéteszes betegápolás, mozgásszervi betegápolás.

Helyi Esélyegyenlőségi Programmal mind az öt település rendelkezik. Jelenleg a Mikrotérségi Unió és a települések partnerként vesznek részt a térségi esélyegyenlőségi program kialakításában.

Halmozottan hátrányos helyzetű népesség:

Az alacsony státuszú lakosok aránya településeinken magas: Alsómocsoládon 36,3 %, Bikalon 19,2%, Mágocson 25,8%, Mekényesen 41,7%, Nagyhajmáson 44,7%. A kistérségben a 0-17 éves gyermekek 43%-a szegénységben él. 2011-13. között a Gyerekesély program keretében Családi napközi működött Bikalon, Mágocson, Mekényesen, Nagyhajmáson. Jelenleg a korai képességgondozást nyújtó Biztos Kezdet Gyerekház a Járásban csak Gerényesen érhető el, holott számos településen szükség lenne rá. „Átgondolandó a roma dajkákat foglalkoztató, Biztos Kezdet szerű – a korai fejlesztést preferáló nevelési, közösségi színtér – Gyerekház, Gyereksziget – kialakítása (különösen azokon a településeken, ahol nem működik helyben óvoda), mely alkalmas lehetne az óvodába még be nem jutó hátrányos kisgyermek és szülei délelőtti, fejlesztő foglalkozásaira, együttléteire is. Elősegíthetné a nők foglalkoztatását, helyi önszerveződését, lehetőséget adna a családvédelem, családtervezés, egészségügyi szolgáltató háló összekapcsolására is.

A mikrotérség települései közül háromban van ún. szegregátum. (Szegregátumnak minősülnek azok a területek, ahol az alacsony státuszú népesség aránya meghaladja a 40%-ot.) Mágocs északi részén a Dombóvári utca, az Ady Endre utca és a „Horhó” alkotta városrész a KSH besorolása szerint szegregátum.⁸⁴ A Helyi Esélyegyenlőségi Program szerint a településen élő roma lakosság 80 - 90- %-a állami transzferekből gazdálkodik, csupán 1-2%-nak van állandó munkahelye. A településrészen élők társadalmi integrációját jelenleg TOP-5.2.1-15-BA1-2016-00002 „Közösen élhetőbb lakókörnyezetünkért, mindennapjainkért” Mágocson című pályázati program támogatja, míg településrészek rehabilitációja TOP-4.3.1-15-BA1-2016-00003 „Élhetőbb lakókörnyezetünkért” Mágocson program keretein belül hamarosan megkezdődik.

Ugyancsak nevesített szegregátum Nagyhajmáson a Fő utca (2- 11; 123-184; 198-202) szám alatti utcarészek.⁸⁵

Alsómocsoládon a "Sarok"; "Gödör" elnevezésű területek rehabilitációja 2015-ben a DDOP-

⁸⁴ Forrás: Sásdi kistérség, LHH tervezési dokumentáció. Az Önkormányzat adatszolgáltatása alapján. <https://www.palyazat.gov.hu/download.php?objectId=26982>

⁸⁵ Forrás: Sásdi kistérség, LHH tervezési dokumentáció. Az Önkormányzat adatszolgáltatása alapján. <https://www.palyazat.gov.hu/download.php?objectId=26982>

4.1.2/B-13 „Szegregáció helyett integráció Alsómocsoládon” program segítségével megvalósult.

4.9. Hagyományok

Településeink őrzik a régi hagyományokat több területen is. Fellelhető ez az építészeti értékekben, a megőrzött tárgyakban, a szokásokban és az ezeket felelevenítő rendezvényeken.

Településeink közül Mágocson található egy gazdag Helytörténeti Gyűjtemény, Bikalon és Nagyhajmáson pedig tájház, melyek bemutatják a térségre jellemző gazdálkodási és népművészeti hagyományokat, viseleteket. A bikali gyűjtemény különlegessége a „Béke a háborúban” című 6 kötetes album, mely az 1942-ben Hamburgból a bombázások elől Bikalra mentett gyermekek itteni tartózkodásáról készült, de nemcsak az ő útjukat, hanem az akkori életet is gazdagon illusztrálja. A nagyhajmási tájház a hagyományos viseletek, konyha és szobaenteriór mellett a gazdasági eszközök nagyon széles tárházát is az érdeklődő elé tárja. A Mágocsi Helytörténeti Gyűjtemény különlegességei: az egyházi szoba, Kodály Zoltán mágocsi látogatásáról és Balatoni Mátyás zeneszerzőről őrzött tárgyak és emlékek, valamint a régi mesterségek eszközei. Itt kapott helyet a Helyi Értéktár Szoba is.

A Mágocsi Bokréta Óvoda egyik kiemelt óvodapedagógiai programja „Hagyományápolás élményszerűen” címmel zajlik. Az óvoda és az iskola a német nemzetiségi hagyományokat is őrzi. A Mágocs Jövőéjért Közalapítvány 1993-ban jelentette meg a helység krónikáját Mágocs címmel, amit a 2001-ben megjelentetett Mágocs 1251-2001 című kiadvány követett a település történetének bemutatásával.

Az Alsómocsoládon működő Helyi Értéktár Bizottság, a folyamatos értékőrző munkát már önálló kiadványban is bemutatta, melynek címe az „Ezerarcú Alsómocsolád”. Helytörténeti adattárat, Pesti János tollából tájszótárt, évente Kalendáriumot jelentet meg a település. Bikal önálló kötettel van jelen a Száz magyar falu könyvesháza sorozatban.

Hagyományőrző rendezvények: A Mágocsi (Hegyháti) Szüret jelentős kulturális rendezvénye a településnek és a térségnek, amely minden év szeptemberének második szombatján kerül megrendezésre, a Mediterrán őszi megyei szintű rendezvénysorozat keretében. Ennek szokásos egész napos műsora: a kézműves vásár, a mezőgazdasági

bemutató, valamint játszóházak, a színes kulturális értékeket bemutató előadások, a szüreti felvonulás – amikor a település utcáin táncos felvonulást tartanak a szüreti bálozók – és természetesen az elmaradhatatlan szüreti bál, amelynek keretében a mágocsi és vidéki hagyományőrző táncgyűttesek, valamint énekesek lépnek fel.

Évek óta visszatérő jelentős esemény a Hegyháti Beat - Rock Fesztivál. Mágocs ad otthont az évente megrendezésre kerülő Polgárőr Halászléfőző Versenynek is. A települések Falunapokon elevenítik fel a régi hagyományokat pl.: Sváb lakodalmas. Emellett Bikalon és Nagyhajmáson német nemzetiségi disznóvágást rendeznek évente. Nagyhajmáson és Mágocson német és roma nemzetiségi napot szerveznek rendszeresen.

Ugyancsak említést érdemel a Bikali Halászléfőző Verseny, ami második éve már mikrotérségi is egyben. 2008 óta Alsómocsolád ad otthont a falugondnoki szolgálatot megálmodó és megvalósító Kemény Bertalanról elnevezett díjátadónak minden év tavaszán, ami egyben a Falufejlesztési Társaság országos szakmai rendezvénye. A legrégebbi ma is aktív civil szervezet a térségben az Alsómocsoládiak Baráti Köre 1986-ban alakult, 1991 óta bejegyzett szervezetként igyekszik egységbe tömöríteni a falu lakosságát, valamint az innen elszármazott, de a községért tenni képes értelmiségieket, illetve minden jó szándékú embert. Évente megrendezik az elszármazottak találkozóját, a Baráti Kör Találkozót, mely hagyományosan a Szüreti nappal kapcsolódik össze. Gazdagodik a térségi rendezvények köre is: 2014 óta Nagyhajmás Mikrotérségi Focikupát szervez, 2015-ben pedig hagyományteremtő szándékkal indult el a Mikrotérségi Családi Nap, amely a későbbiekben minden évben másik településen kerül megrendezésre. 2015-ben készült először közös Eseménynaptár is, melyet az Észak- Hegyháti Hírmondó mellékleteként minden család megkapott a mikrotérségben.

4.10. Civil társadalom

„A Baranyai-hegyhát civil szférája mind a funkciók mind a tevékenységek tekintetében sokszínű.

Az olyan „klasszikus” szervezetek mellett, mint a nyugdíjas és ifjúsági klubok, sportkörök és egyesületek, kertbarátok, a helyi kulturális hagyományok felélesztését vagy megteremtését szolgáló csoportok, egyesületek, vagy éppen a polgárórség, megtalálhatók az oktatás, egészségvédelem, faluszépités és településfejlesztés területén tevékeny alapítványok,

egyesületek, és a fiatalokat a demokrácia, a helyi politizálás szabályaira nevelő gyermek- és ifjúsági önkormányzatok.”⁸⁶

A Hegyháti Járás aprófalvas térség, a civil szervezetek döntő többsége az oktatási, kulturális, egészségügyi, szociális intézményekkel, értelmiségi potenciállal rendelkező mikrotérségi központokban tevékenykedik, legnagyobb számban természetesen Sásdon.

A mikrotérségre vonatkozóan árnyaltabb a kép: Mindegyik településünkön jellemző a polgárórség, a faluszépítő egyesület, és valamilyen sportklub, de az utóbbi években a civil törvény szigorodásával szinte csak ezek maradtak, illetve Mágocs és Bikal több bejegyzett, de változó aktivitással dolgozó civil szervezettel rendelkezik, Alsómocsolád pedig sajátos szerepet vállalt fel.

A település a térség példaadó civil központja, nem csak azért, mert a háromszáz lelkes községben tizenegy, a legszélesebb feladatkört lefedő egyesület, közhasznú társaság, alapítvány, kulturális és érdekvédelmi szervezet dolgozik aktívan, hanem elsősorban azért, mert az elkötelezett civilek a falu és a mikro-térség jövője érdekében szorosan együttműködnek a települési önkormányzattal, a gazdasági szereplőkkel, több térségi kezdeményezésük van a térség civil társadalma irányába., az Alapítvány Alsómocsoládért és a „Mocsolád-Civilház” Közhasznú Nonprofit Kft együttműködve térségi civil forrásközpontot működtet az alsómocsoládi Faluházban.

5. Az együttműködés előzményei, definiált kitörési pontok

Az Észak- Hegyháton a földrajzi, gazdasági, társadalmi egység okán több évtizedes múltra tekint vissza a települések együttműködése, de ez 2014-ig vagy alkalmoszerű, időszakos, konkrét célok mentén szerveződő együttműködést jelentett, vagy a közszolgáltatások ellátására korlátozódott.

Alsómocsolád, Bikal, Mágocs, Mekényes, Nagyhajmás települések önkormányzatai településük gazdasági szereplői, intézményi,- és civil szervezetei összefogásával 2014. márciusában elhatározták, hogy együttműködésük eredményeként létrehoznak egy, az 5 település szinergikus fejlődését lehetővé tevő közös fejlesztési programot.

A munka eredményeként az 5 település létre hozta az Észak - Hegyháti Mikrotérségi Uniót,

⁸⁶ Forrás: www.alsomocsolad.hu

melynek célja, hogy a közös fejlesztési elképzeléseket támogassa.

A megvalósítás érdekében az érintett felek – gazdasági szereplők, önkormányzatok, civil szereplők, intézmények – közös akaratából létrejött:

- a. Egy, a térség meghatározó szereplői által megkötött Mikrotérségi Paktum megállapodás, amelynek aláírói kinyilvánították szándékukat, hogy csatlakoznak a közös fejlesztési elképzelések kialakításához, megvalósításához.
- b. A program működtetésére az alapító önkormányzatok megbízták a Hegyhát Észak Térségi Egyesületet, melynek keretében 2014. szeptember 1.-től munkaszervezetet hoztak létre. 2015 októberétől a további munka szervezeti hátterét a megalapított Észak–Hegyháti Unió Nonprofit KFT adja.

Az összefogás társadalmi bázisa alulról építkezik, mely folyamat menedzselésében az Alapítvány Alsómocsoládért elnevezésű civil szervezet aktív részt vállal.

Az öt település képviselő testületei, intézményvezetői, civil szervezeti vezetői közös tervezés során az alábbi kitörési pontokat definiálták.

Az erősségek a természeti és környezeti gazdagságban és a még nem eléggé kihasznált együttműködések és kapcsolati hálók területén a legkiemelkedőbbek.

Megtartásukhoz, gyarapításukhoz kapcsolódó legfontosabb feladatok:

- térségi úthálózat, összeköttetések megerősítése, kibővítése (nem használható átkötő utak felújítása, használhatóvá tétele, bekapcsolása a turizmusba),
- fiatalok bevonása a tervezésbe,
- fiatalok helyben tartása,
- civil társadalom erősítése és bekapcsolása a jövőformálásba,
- kitörési pontok tudatossá tétele, hozzájuk kapcsolódó komplex programok szisztematikus építése,
- térségi gondolkodás, térségi identitás erősítése,
- ipari park cím elnyerése, a terület fejlesztése.

A lehetőségeket is érdemes ebből a szempontból megvizsgálni. Mivel fontos a térséghez kötődő, ahhoz ragaszkodó, itt helyben boldogulást kereső népesség tudatos támogatása,

erősítése, ezért építve az ezen a területen meglévő értékekre, kiemelt figyelmet kell fordítani:

- a turizmusra, a hozzá kapcsolható helyi termékekre és az itteni tudás hasznosítására
- a fiatalok bevonására, a már meglévő tudás és tapasztalat, a kapcsolati hálók tovább bővíthetők, erősíthetők, de ehhez a belső „világítótornyokat” kell jól kijelölni, kommunikálni, tudatossá tenni.
- a tudatos értékfeltárássra, erősítheti a képzési rendszerben az erősségekhez való igazodást, a boldogulás már most látható területein tudatos építkezést
- a jelenleg meglévő szociális gondozási háttér további bővítésére.

A közösen definiált kitörési pontok, stratégiai irányok mind a népességmegtartás,-népességvonzást, mind a turizmust érintő területek számára alapfeltétele a térség megfelelő közbiztonsága.

6. A térség közbiztonsági helyzetképe, bűnmegelőzési feladatai

6.1. Az önkormányzás lényege

Az önkormányzás a népszuverenitás alkotmányos alapelveire épül. Lényege, hogy a választópolgárok közvetlenül, illetve választott képviselőik útján kerülnek bevonásra a helyi közügyek megoldásába, amelyek intézésére az önkormányzatokat törvény hatalmazza fel, különösen az alábbiak tekintetében:

- a lakosság közzolgáltatással való ellátása,
- a közhatalom önkormányzat típusú helyi gyakorlása,
- a fentiekhez kapcsolódó szervezeti, személyi és anyagi feltételek biztosítása. A bűnmegelőzést és közbiztonságot érintő kiemelt feladatok:
- a bűn okok feltárása megállapítása,
- a sértetté válást befolyásoló tényezők feltárása,
- a bűnalkalmak számát redukáló intézkedések megfogalmazása,
- a bűnmegelőzés célrendszerének meghatározása,
- az elsőbbséget élvező célok és a nagy jelentőségű feladatok meghatározása,
- a döntések előkészítése, döntés, majd megrendelés a megfelelő szakmai szervezetek felé,

- a feladatok közös végrehajtására szoros együttműködés az önkormányzat, a szakmai szervezetek, a helyi intézmények, a helyi társadalom tagjai között, és a végrehajtásra való ösztönzés,
- a bűnmegelőzésben együttműködők között folyamatos partnerségi viszony fenntartása,
- a társadalmi megelőzési program és az ezzel kapcsolatos információk hatékony továbbítása, folyamatos közzététele.

6.2. A közbiztonság

A közbiztonság a társadalmi együttélés rendjének – adott időszakban és helyen – jogilag szabályozott olyan tényleges helyzete, amelyben az emberek élete, személye, javai és jogai biztosítottak az illetéktelen támadásoktól. A közbiztonság infrastrukturális tényező is, amely befolyásolja a beruházási szándékot, az idegenforgalmat, az állampolgárok mindennapjait, hangulatát, a letelepedési kedvet. A település közbiztonsági állapotát a helyi problémák összessége határozza meg, melyek kezelése és a bűncselekmények megelőzése is csak helyi összefogással lehetséges. A bűnözés mérséklése a lakosság és a rendőrség közös feladata, az igazságügyi szervekkel (bíróház, ügyészség) összhangban.

6.3. A megelőzési felfogás

A bűnözés okai és feltételei között meg kell említeni az ún. „nagy környezetbe” (makro milió) tartozó szociális ellátottságot, az egészségügyi és közigazgatási fejlettséget, a műveltségi szintet, az igazságszolgáltatás pontosságát, gyorsaságát, a munkanélküliség mértékét és az általa érintett rétegeket, az általános gazdasági helyzetet, a létminimum szintje alatt és annak közelében élők számát, a lakáshelyzetet és a szociális ellátottsághoz szervesen kapcsolódó további tényezőket. A személyiség kialakulását is közvetlenül befolyásoló „kis környezet” (mikro milió) – a család, az iskola, a munkahely, a baráti kapcsolatok, szórakozási lehetőségek és szokások – is befolyásolják a bűnözés mértékét és minőségét. A megelőzésről elsődlegesen a makro- és mikrokörnyezetben lévő okokat figyelembe véve kell gondoskodni.

Másodlagos jelentőségű, de rendkívül fontos a megelőzés szempontjából a bűncselekmények felderítése, a büntetőjogi felelősségre vonás és a prevenció. A megelőző munka állami, önkormányzati és társadalmi feladat. A társadalmi bűnmegelőzés helyi szintű

megvalósulásában minden olyan személy és szervezet közreműködésére szükség van, akik a bűnalkalmak számának, hatásának, az áldozattá válás kockázatának csökkentésére képesek összefogni.

Mindezekre tekintettel a településen a társadalmi bűnmegelőzés megvalósítása érdekében szükséges egy átfogó és hosszabb távra érvényes bűnmegelőzési, közbiztonsági stratégia megalkotása.

6.4. A térség közbiztonsági jellemzői

A térség közbiztonságát elsősorban a lakosság anyagi helyzete, műveltségi szintje és morális állapota határozza meg. A bűnözés jellegét és nagyságrendjét az országos tendenciák, a gazdasági környezet és a társadalmi problémák indukálják. Országos viszonylatban – így területünkön is – az elmúlt években a bűnözés minőségileg új formái jelentek meg. A megelőzéshez szükséges anyagi javak korlátozottsága magában hordozza a bűncselekmények elkövetését. A bűncselekmények túlnyomó részét az anyagi haszonszerzés motiválja. A társadalomban található jelentős feszültségekre utal a vélt probléma megoldásként jelentkező élethelyzetek által motivált bűncselekmények elkövetése. Ennek egyik jellemzője az élet, a testi épség elértéktelenedése, a konfliktusok erőszakos megoldására való törekvés. Kriminológiai kutatások támasztják alá, hogy az erőszak általános kísérőjévé vált a bűnözésnek. A brutalitás egyformán jellemző a személy elleni, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni, illetve a vagyon elleni bűncselekmények körében is.

Alsómocsolád Község, Bikal Község, Mágocs Város, Mekényes Község és Nagyhajmás Község a Komlói Rendőrkapitányság illetékességi területén fekszik. A község közbiztonsági helyzetéről, a közbiztonság érdekében tett intézkedésekről, és az azzal kapcsolatos feladatokról, mint kistérségi településhálózatról beszélhetünk.

A célterület több településén működik kamerahálózatos térfigyelő rendszer, melyből Alsómocsolád Bikal és Nagyhajmás technikailag is kiemelkedik. A mágocsi rendszer jelenleg fejlesztés alatt áll, így az működésképtelen. Mekényesen még nem történt ilyen típusú beruházás. A jelenleg működő kamerarendszerek a fontosabb területeket figyelik, így a bejövő utakat, önkormányzati épületek,- intézmények környékét, csomópontokat. Minden település rendszere bővíthető az anyagi források tükrében.

6.4.1. Akcióterület, mint körzeti megbízott terület

Akció területünk két körzeti megbízotti területből áll.

A Mágocs körzeti megbízotti területe négy települést foglal magába. Mágocs, Alsómocsolád, Nagyhajmás és Mekényes tartozik az illetékességi területhez. Az Egyházaskozár körzeti megbízotti terület a névadó településen túl magában foglalja Bikal, Tófü, Szárász és Hegyhátmaróc községeket.

A települések Baranya megye északi csücskében helyezkednek el, Tolna megyével határos részen. Településszerkezetük falusias jellegű, családi házas beépítettségű. A települések határában zártkertek és mezőgazdasági létesítmények, területek helyezkednek el.

Nagyobb ipari létesítmények Alsómocsolád és Mágocs külterületén találhatóak, nagy átmenő és turista forgalmat pedig elsősorban a Bikalon elhelyezkedő Puchner Kastély Szálló és Reneszánsz Élmenybirtok generál. A lakosság lélekszáma a Mágocsi megbízotti körzetben 3271 fő körüli, itt 3 fő körzeti megbízott teljesít szolgálatot, az Egyházaskozári körzetben 1690 fő, itt 1 fő körzeti megbízott teljesít szolgálatot.

A lakosság összetétele nemzetiségük szerint, a népszámlálási adatok alapján többnyire magyar, bár eltérő összetételben cigány, német, román, és székely származásúak lakják a településeket. Munkalehetőség szempontjából Baranya megyei viszonylatban jól ellátott a terület, ennek ellenére az iskolázatlan lakosság körében nagyobb a munkanélküliség. Ennek javítására egyik lehetőség a közmunka program bevezetése. Az előzőekből következik, hogy bűnügyileg is kevésbé fertőzött a térség.

A terület legnagyobb problémája a folyamatosan csökkenő lakosságlélekszám, az itt élők elöregedése, a fiatalok jobb megélhetés reményében történő elvándorlása és emiatt az elhagyott vagy üres ingatlanok megszorodása, továbbá azok elértéktelenedése. Problémát jelent továbbá az iskolázatlan lakosság magas aránya, amely szintén közbiztonsági kockázat. Ennek kezelésére, valamint megszüntetésére már több program és pályázat is elindult a térségben, viszont kézzelfogható eredmények majd csak később lesznek láthatóak.

Bár a két Körzeti Megbízotti Területen a lakosság lélekszámához képest a bűnesetek száma kevés, a bűnmegelőzés, közbiztonság fontos az itt élők számára, ezért igénylik a folyamatos rendőri jelenlétet.

A közbiztonság infrastrukturális tényező is, amely befolyásolja a beruházási szándékot, az idegenforgalmat, az állampolgárok mindennapjait, hangulatát, a letelepedési kedvet. A térség közbiztonsági állapotát a helyi problémák összessége határozza meg, melyek kezelése és a bűncselekmények megelőzése is csak helyi összefogással lehetséges. A bűnözés mérséklése a lakosság és a rendőrség közös feladata, az igazságügyi szervekkel (bíróság, ügyészség) összhangban. A bűnözés jellegét és nagyságrendjét az országos tendenciák, a gazdasági környezet és a társadalmi problémák indukálják.

6.4.2. Az Észak-Hegyháti Mikrotérségben működő Polgárőr Egyesületek

Az Észak-Hegyháti Mikrotérségben jelenleg 2 településen, Alsómocsoládon és Mágocson működik Polgárőr Egyesület, Bikalon és Mekényesen megszűntek, Nagyhajmáson jelenleg a tagok más irányú túlterheltsége miatt szünetel.

Az Alsómocsoládi Polgárőr Egyesület 2005-ben jött létre a falu és a lakosság védelmének, a közbiztonság megteremtésének érdekében, az ezt megelőző időszakban 1997-óta informálisan már működött. Az egyesületnek jelenleg 14 magánszemély a tagja.

A Mágocsi Polgárőr Egyesület 1997-ben alakult, jelenleg 24 aktív taggal működik.

Mindkét Egyesület tagszervezete az Országos Polgárőr Szövetségnek, és betartja annak minden szabályait, alkotott törvényeit és annak rendeleteit. Szoros kapcsolatot tartanak fenn a Baranya Megyei Polgárőr Egyesületek Szövetségével, melynek tagjai is, valamint a Baranya megyében működő polgárőr egyesületekkel, a Sásdi Rendőrőrssel, a Komlói Rendőrkapitánysággal, valamint a térség civil szervezeteivel.

A szervezetek kiemelt célja a bűncselekmények megelőzése, a helyi közrend, közbiztonság megteremtése és fenntartása, a különböző tulajdonformák védelme érdekében önkéntes tevékenységet kifejtő állampolgárok (lakosok) összefogása, szervezett működésük koordinációja, rendszerbe foglalása, a tevékenység szervezeti összehangolása.

Az Egyesületek felelősséget viselnek mindazért, hogy a szabálysértések, bűnelkövetések eseteit minimálisra csökkentsék, anyagi, szellemi és természeti erőforrások gondos használatával védelmezik a jövő nemzedékeinek életfeltételeit. Kiemelt feladatként kezelik

továbbá a környezettudatos magatartás népszerűsítését, környezetvédelmi akciók szervezését, lebonyolítását, mint pl, a Te Szedd akció.

Önkéntes alapon működő tevékenységeik a rendszeres közterületi járőr szolgálatok, ezen kívül figyelőszolgálatot hajtanak végre. Kiegészítő feladataik között vállalják az Iskola biztonságos megközelítésének biztosítását, az úttesten való áthaladás koordinálásával, az önkormányzati rendezvények idején a parkolás biztonságát, a közrend fenntartását, ez alatt az utakon a forgalomkorlátozások esetén jelzőőri tevékenységgel segítik a rendezvények lebonyolítását.

Vállalják egyéni rendezvények esetén is előzetes egyeztetés alapján, (lakodalom, zártkörű gyűlések, stb.) a jelzőőri tevékenységet, kiemelt járőr tevékenységet.

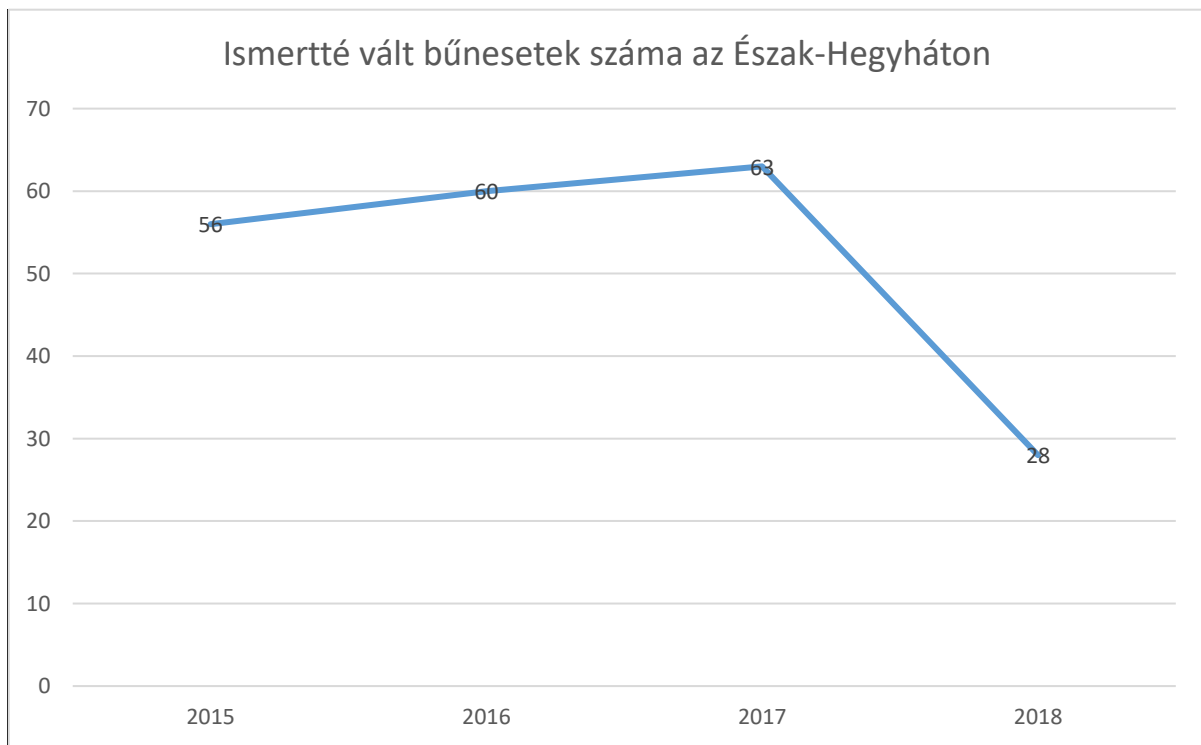
Részt vesznek a katasztrófák elleni védekezésben, a polgári védelmi szervezetek tevékenységében, a környezet veszélyeztetésének, károsításának megelőzésében.

Alsómocsoládon ezen felül 2014. október végén kezdődött meg a Szomszédok Egymásért Mozgalom (SZEM) népszerűsítő és bevezető akciója a településen. Ez egy olyan bűnmegelőzési program, amelynek célkitűzése a lakóközösségben előforduló bűncselekmények megelőzése, illetve korlátozása, mely a közbiztonság javításán túl a közösségi kapcsolatok erősödését is elősegíti. A programelem megvalósítása során öt bűnmegelőzési előadás megtartására, azok tapasztalatainak közös leszűrésére, csapatépítő csoportfoglalkozások szervezésére, majd közös bűnmegelőzési „mini stratégia” kidolgozására került sor. A programnak több pozitív hatása is érzékelhető: erősödött az egymás iránti felelősségérzet; elsajátították az a tudást, amellyel a rendőrség munkájának segíteni képesek; fokozottabb figyelmet mutatnak értékeink védelme érdekében; kialakult a bizalom a rendőrség munkájával kapcsolatban; továbbá erősödtek a közösségi kapcsolatok. A bevezető akció zárásaként a település minden házában kapujára a SZEM mozgalom működését szimbolizáló táblácskákat kerültek kihelyezésre.

Mágocson a Polgárőr Egyesület a gyermekek és fiatalok biztonságát tartja fókuszban, ezért rendszeresen a kerékpáros ügyességi vetélkedők és a célcsoport specifikus bűnmegelőzési fórumok, ahol a résztvevő generációk nem csupán a korosztályukat leginkább érintő veszély

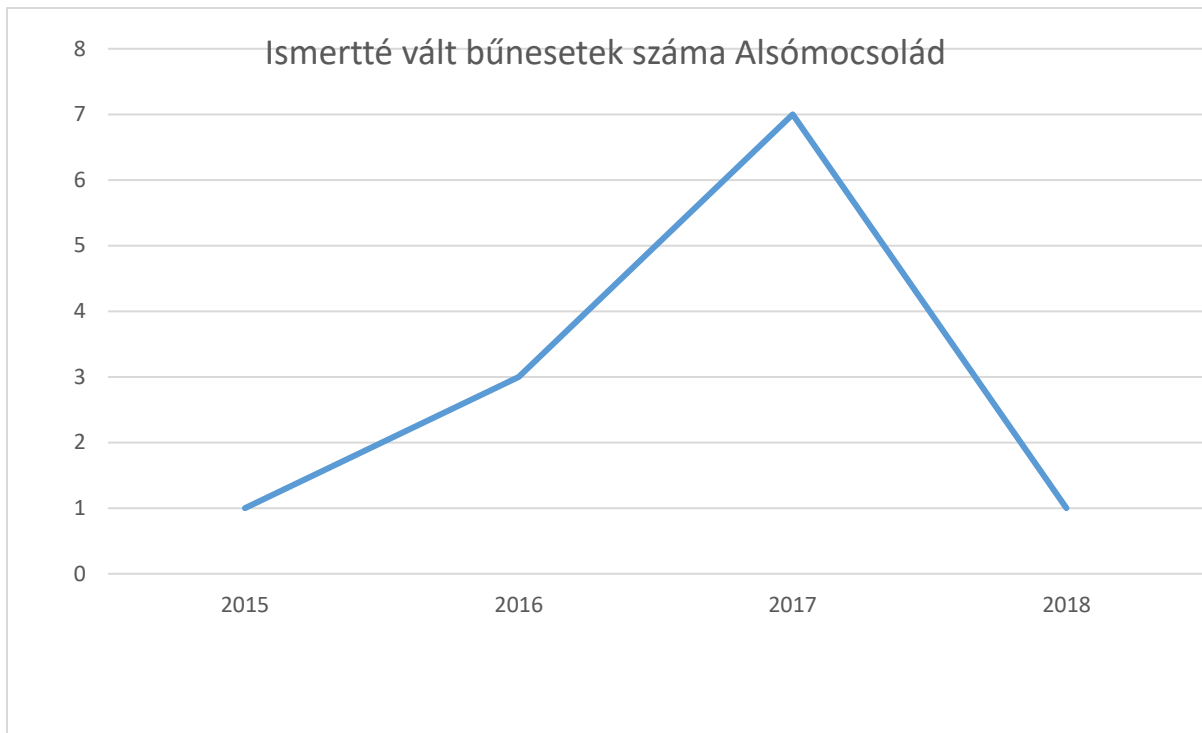
helyzetekre készülhetnek fel, mint az időseket fenyegető trükkös lopások, hanem tudatos részévé válnak az állampolgári bűnmegelőzési rendszernek.

6.4.3. Bűnügyi helyzet az Észak-Hegyháti Mikrotérségben

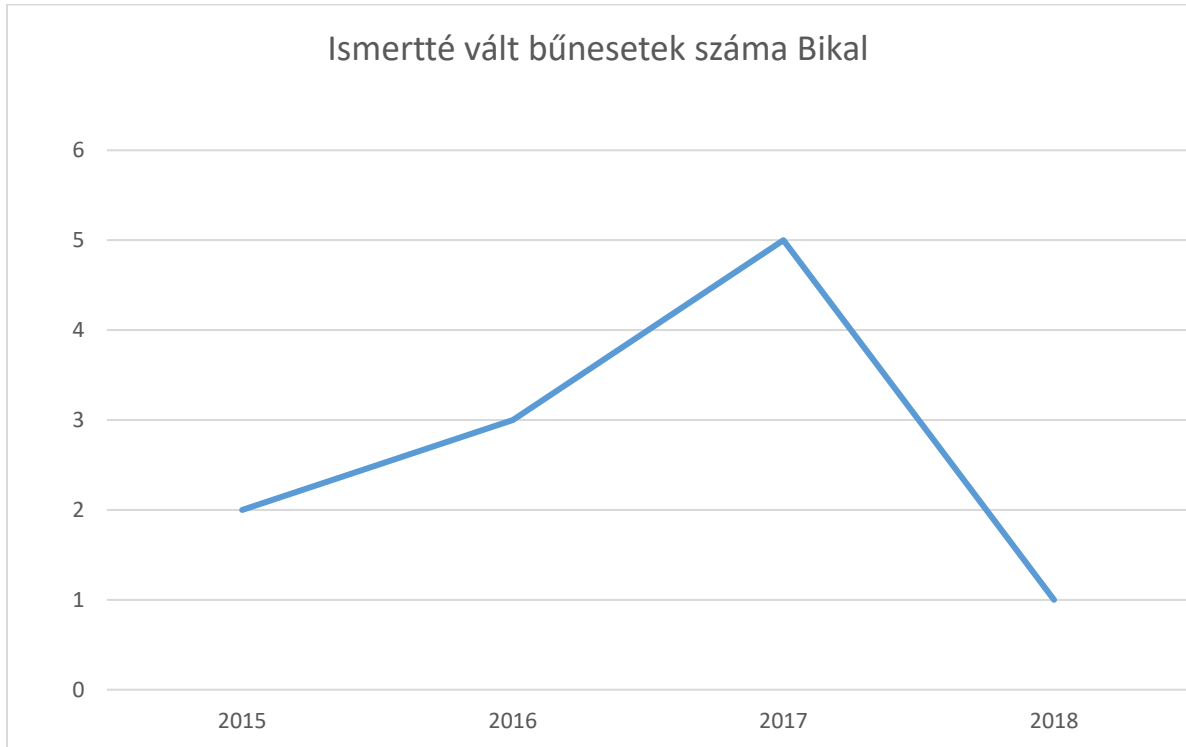

Forrás: Rendőrségi adatszolgáltatás (2018)

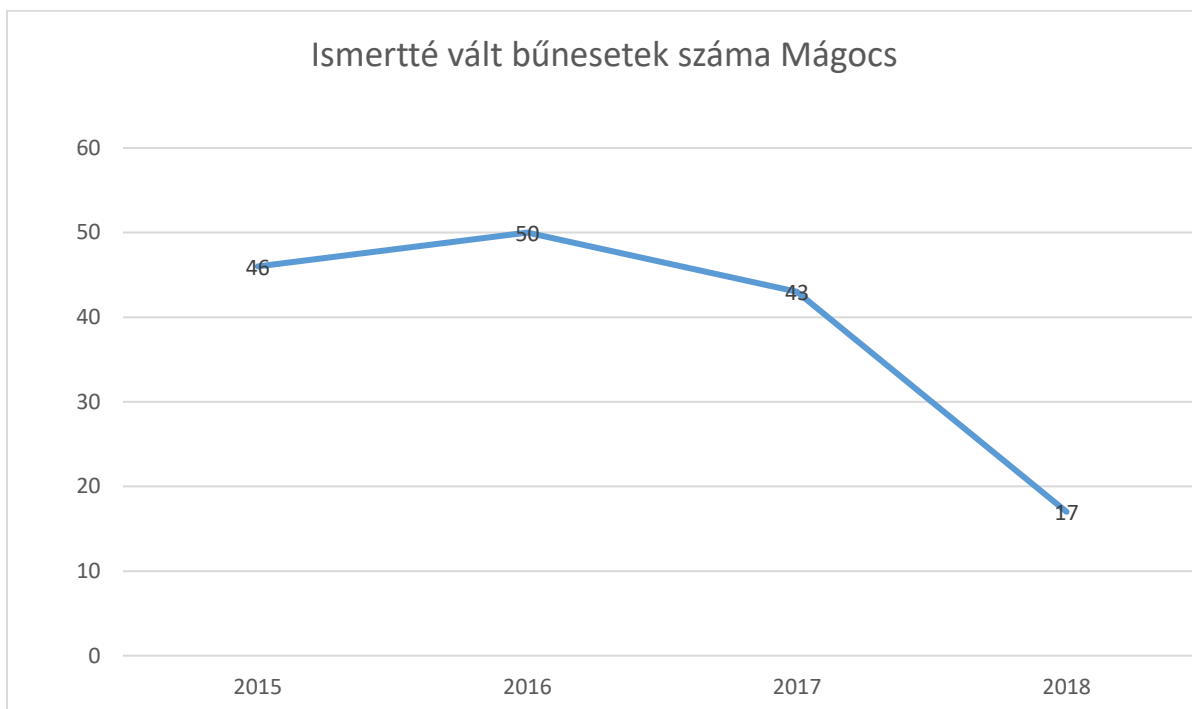
6.4.4. Ismertté vált bűncselekmények száma települési megosztásban

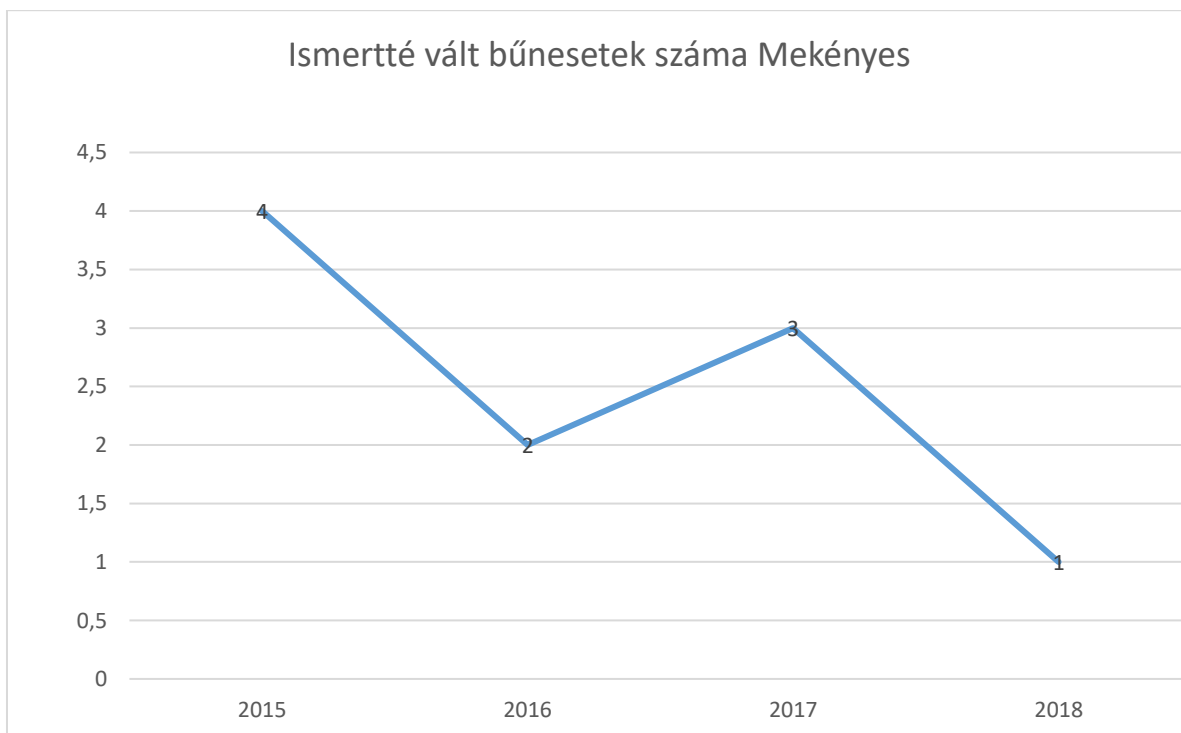
Forrás: Rendőrségi adatszolgáltatás (2018)

Forrás: Rendőrségi adatszolgáltatás (2018)

Forrás: Rendőrségi adatszolgáltatás (2018)

Forrás: Rendőrségi adatszolgáltatás (2018)

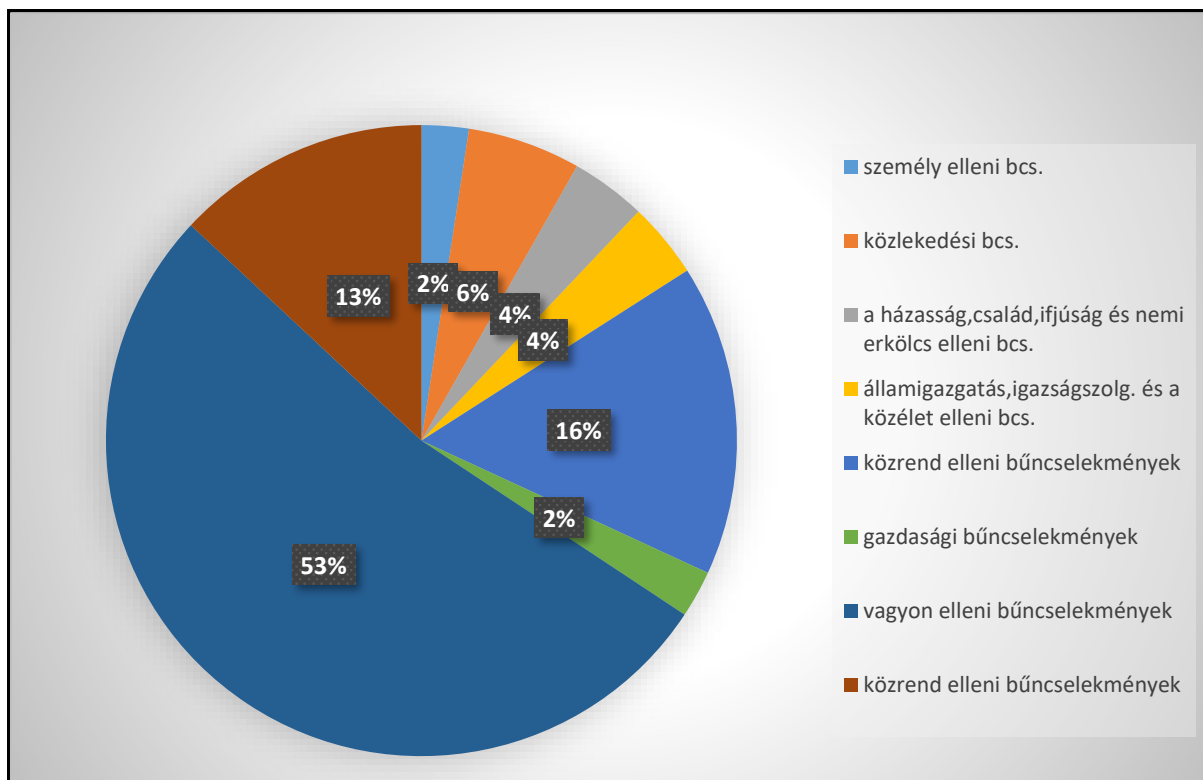

Forrás: Rendőrségi adatszolgáltatás (2018)

6.4.5. Bűncselekmények főcsoportonkénti megoszlása

Bűncselekmény megnevezése	2015	2016	2017	2018	mindösszesen
személy elleni bűncselekmények	1		4		5
közlekedési bűncselekmények	2	5	3	2	12
a házasság, család, ifjúság és nemi erkölcs elleni bűncselekmények	3	3	1	1	8
államigazgatás, igazságszolgáltatás és a közélet elleni bűncselekmények		4	4		8
közrend elleni bűncselekmények	12	7	9	5	33
gazdasági bűncselekmények	1	2	1	1	5
vagyron elleni bűncselekmények	27	33	33	16	109
közrend elleni bűncselekmények	10	6	8	3	27
összesen	56	60	63	28	207

Forrás: Rendőrségi adatszolgáltatás (2018)

Forrás: Rendőrségi adatszolgáltatás (2018)

A bűncselekményi kategóriákat tekintve kimagaslóan a vagyon elleni bűncselekmények előfordulása a leggyakoribb, az összes bűncselekmény 53 %-át adja ez a kategória. Általánosságban elmondható, hogy a bűncselekmények száma az évek előrehaladtával térségi szinten stagnál. Az idei évben, bár az adatok a 2018. november 18-i állapotot tükrözik, kifejezett csökkenést mutatnak mind a települések egyéni adatait tekintve, mind a térség összképét nézve. Néhány kategória, mint személy elleni bűncselekmények, a házasság, család, ifjúság és nemi erkölcs elleni bűncselekmények, az államigazgatás, igazságszolgáltatás és a közelet elleni bűncselekmények, a gazdasági bűncselekmények csak elvétve jelenik meg, emelkedettebb, de még nem számottevő a 10 év alatt egyszer veszélyeztetettek kiskorút, egy készpénz-helyettesítő fizetési eszközhöz kapcsolódó-, illetve egy választás rendje elleni bűncselekmény történt.

Országos viszonylatban – így térségünkben is – az elmúlt években a bűnözés minőségileg új formái jelentek meg. Jellemzően már nem helyi elkövetői körökről kell beszélnünk, hanem inkább „átutazó” bűnözőkről. Ezen bűnözői körök felderítése azonban már összetettebb feladat, amelyhez elengedhetetlen a lakosság segítsége.

A bűncselekmények fajtái is megváltoztak. A társadalomban található jelentős feszültségekre utal a vélt probléma megoldásaként jelentkező élethelyzetek által motivált erőszakos bűncselekmények elkövetése. Ennek egyik jellemzője az élethez, a testi épséghez fűződő jog elértéktelenedése, a konfliktusok erőszakos megoldására való törekvés, mely egyre jellemzőbb a személy elleni, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni, illetve a vagyon elleni bűncselekmények körében is. A megélhetéshez szükséges anyagi javak korlátozottsága magában hordozza, hogy a bűncselekmények elkövetésének túlnyomó részét az anyagi haszonszerzés motiválja.

6.5. Következtetések

Akcióterületünkön, az Észak-Hegyháton a bűncselekmények száma csökkenő tendenciát mutat, ezért elsődleges célunk a tendencia fokozása, ezen szám alacsonyan tartása, a lakosság biztonságérzetének fokozása.

A cél elérése érdekében a közbiztonság valamennyi szereplőjének hatékonyabb összefogására van szükség a deviáns magatartások, jogsértő jelenségek alapos elemzése, a megfelelő következtetések levonása, s azt követően a célok és feladatok helyes meghatározása, majd végrehajtása érdekében.

Az önmagában nagyon pozitív – de nem elégséges –, ha mindenki teszi a saját dolgát, s a maga területén jól és hatékonyan működik, az eredmények megtartása érdekében jól működő koordináltságra van szükség.

6.6. Beavatkozási területek, célok, intézkedések

Az Észak-Hegyháti Mikrotérségben olyan helyi körülményekhez igazodó stratégiára van szükség, amely konkrét célokat fogalmaz meg, de illeszkedik a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia keretrendszeréhez.

6.6.1. A gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzésével kapcsolatos célok:

- Ösztönözni kell és a térségbe hozni a biztonságnövelő D.A.D.A (Dohányzás, Alkohol, Drog, Aids) rendőrségi programot, mely viselkedési normákat ajánl az adott korosztálynak megfelelő módszerekkel.
- Az iskolai pedagógiai programokba, óvodai nevelési programokba be kell építeni a bűnmegelőzési programokat, vagy ezekkel egyenértékű programokat kell indítani személyiségfejlesztés, én,-és szociális kompetencia fejlesztés területén, felvilágosító előadásokat kell szervezni az alkohol-és drogprevenció, a környezeti és természeti értékek megbecsülése területén, valamint olyan alkalmakat, melyek biztosítják az egészség védelmét, valamint a pszichikai gondok megértését. Lehetőség szerint meg kell hívni szakembereket előadások tartására, tanácsadás, segítségnyújtás céljából.
- A szülők felvilágosításának elősegítése a fiatalkori bűnözésről, annak kockázatairól.
- Erősíteni kell a felvilágosító propaganda tevékenységet, a helyi újságokban, hírlevelekben, a települések honlapjain és Facebook oldalain valamint a térség elektronikus újságjában cikkeket kell közzétenni és tájékoztatni a szülőket, az ifjúságot, hogy melyik szervhez fordulhatnak.
- Szülői szereppel kapcsolatos felvilágosítás, segítségnyújtás fejlesztése előadások, közösségi alkalmak, személyes beszélgetések során.
- A sajátos nevelési igényű gyermekekre, és a tehetséggondozásra irányuló tevékenységek fejlesztése, a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű családok segítése, támogatása.
- Sokszínű kulturális, sport, környezetés természetvédelmi politikával ösztönözni kell a közművelődési intézmény programjait, a sporttevékenységet, a szabadidő hasznos eltöltését biztosító rendezvények szervezését. Ifjúsági programokat, kirándulásokat, kertészkedési tevékenységet bemutató rendezvényeket kell szervezni, meg kell ismertetni a fogyasztóvédelmi, tűzvédelmi és munkavédelmi feladatokat.
- A csellengő gyermekek számának felmérése, a velük való foglalkozás módszertanának, tevékenységének fejlesztése. Felmérést kell végezni az intézményekben arról, hogy a fiatalok mivel töltik szívesen a szabadidejüket, milyen foglalkozásokra, tevékenységekre lenne igényük.
- Fokozni kell a gyermekvédelmi jelzőrendszer működésének hatékonyságát. A jelzőrendszer feladata, hogy csökkentse a bűnelkövetés felé sodródó fiatalok számát.

Ennek érdekében szoros együttműködés szükséges a családsegítő-és gyermekjóléti szolgálattal, az iskolákkal, művelődési,- közösségi színterekkel.

6.6.2. Településbiztonság

A térség, benne a települései biztonsága a helyi problémák összességéből tevődik össze, ezért kezelése és a jogsértések megelőzése elsősorban helyi összefogással valósulhat meg hatékonyan. A jogsértések visszaszorítása osztársadalmi igény és feladat, amelyben az állami is civil szervezeteknek, szervezeteknek az összefogására van szükség.

Az állampolgárok többsége otthonát a nap jelentős részében felügyelet nélkül hagyja, és sokszor védelmére még a manapság már elvárható minimális anyagi ráfordítást igénylő biztonságtechnikai eszközöket sem alkalmaznak. Az emberek között a kapcsolatok is lazábbak, és gyengül a közösségi kohézió.

Egyes közterületen elkövetett bűncselekmények, a rongálások, a garázdaságok, a testi sértések, a rablások egy jelentős részét szórakozóhelyekről indulva, vagy azok környékén követik el.

6.6.3. Célok az áldozattá válás megelőzése területén

Bűnmegelőzési tervünk meghatározó eleme a gyermek-és fiatalkorúak bűnelkövetésének és áldozattá válásának megelőzése, céljaink:

- a bűnmegelőzési szemlélet beépítése a mindennapokba, ezért az előadók játékos formában közvetítik a gyermekek számára a környezettudatosság, a köznyugalom fontosságát, a közterületi rend, a közbiztonság-bűnmegelőzés értékeit az élményszerű oktatás és a képességfejlesztés előtérbe állításával,
- a gyermekvédelmi jelzőrendszer működtetése különösen a gyámhivatal, a gyermekvédelem szereplői, az oktatási-nevelési intézmények, a családsegítők és a rendőrség között, hogy a gyermekek, fiatalkorúak sérelmére ne kövessenek el bűncselekményt, erőszakot,
- felvilágosító programok szervezése az iskolákban, óvodákban a rendőrség által, ahol a fiatalok megismerhetik, melyek a legjellemzőbb, sérelmükre elkövetett

bűncselekmények, tájékoztatást kapnak arról, hova fordulhatnak az őket ért inzultusok esetén,

- felvilágosító előadások szervezése célcsoport specifikusan pl, egyedül élő idős lakosok számára a trükkös tolvajlásról,
- körzeti megbízott gyakori járőrözése, a helyi Polgárőrség és önkéntes csoportok szolgálatának fokozottabb igénybevétele mellett,
- személyiség fejlesztő programok, hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrált nevelése, önvédelmi képesség fejlesztése, technikák ismertetése, konfliktuskezelés,
- a hatékony bűnmegelőzési tevékenység érdekében gondoskodni kell a rendőrséggel történő együttműködésről és a Polgárőr Egyesületek megerősítéséről, újraélesztéséről- a Polgárőrség éjszakai szolgálatának biztosításával a legfontosabb feladat a jelzések megtétele, mely hatékonyabb intézkedéseket tesz lehetővé, a jól működő Polgárőrség képes a helyi civil szervezeteket bevonni, a lakosságot mozgósítani, jó kapcsolatot kialakítani a nyugdíjasokkal, ifjúsági közösségekkel, szervezetekkel.

6.6.4. Célok a közösségi és személyi tulajdon védelme területén

Céljaink között első helyen áll a közösségi és személyi tulajdon fokozott védelme, az ezeket károsító jogsértések megelőzése, a bűnalkalmak csökkentése. A közrend, a közbiztonság és a köztisztaság megfelelő állapota a lakosság biztonságérzetének javítása szempontjából elengedhetetlen. Célunk a közlekedési rend és a közterületek, nyilvános helyek rendjének, biztonságának megőrzése.

Ennek érdekében:

- fokozni kell a közösségi színterek ellenőrzését, közbiztonság erősítését, a magántulajdon védelmét,
- közterületek, közparkok rendszeres ellenőrzésére figyelmet kell fordítani és támogatni kell a Polgárőrséget, szükség van a megfelelő közvilágításra, valamint a térfigyelő kamera rendszer tudatos működtetésére, manifesztálódott szükséglet esetén bővítésére,

- ösztönözni kell a lakosságot, hogy hozzanak létre több, akár csupán településrészeket lefedő önszerveződésen alapuló közösségeket, pl: Szomszédok Egymásért Mozcgalmat (SZEM), melynek célja az egymásra figyelés, szükség esetén egymás segítése, jelzések megtétele. Különösen fontos lenne ez a tevékenység az egyedül élő idős emberek esetében, mivel egy időben megtett jelzés életet menthet, vagy más bűnelkövetést előzhet meg,
- családi és iskolai párbeszéd erősítése, a fiatalok társadalmi beilleszkedésének fokozása érdekében.

6.6.5. Célok a családon belüli erőszak csökkentése érdekében:

- Kiemelkedő fontosságú, hogy erősen hiányos a lakosság erőszakmentes konfliktuskezelési képessége, a konfliktuskezelési technikák, módszerek terjesztése fejlesztésre szorul, ennek megoldása érdekében szükséges fejlesztő programok kidolgozása, végrehajtása,
- a családsegítő szolgálat bevonásával fel kell térképezni azokat a körülményeket, melyek a családon belüli erőszakra hatással vannak,
- fejlesztésre szorul az egyházak és családi élettel foglalkozó civil szervezetek erkölcsfejlesztési és értékközvetítési tevékenységének összehangolása, a védőháló kialakítása,
- hiányzik a családon belüli áldozatok és elkövetők kezelésére irányuló módszertan,
- A körzeti megbízott azonnali értesítése a jelzőrendszer tagjai részéről, ha családon belüli erőszakról szereznek tudomást,
- a területen működő szakember és az érintett intézmények közötti együttműködés szabályrendszerét ki kell dolgozni, erősíteni kell a kommunikációt annak érdekében, hogy a veszélyhelyzet minél korábban felismerhető legyen.

6.6.6. Célok a bűnismétlés megelőzése területén

- A pártfogói rendszer társadalmi megerősítésre szorul, a bűnismétlés megelőzésének állami eszközei mellé kívánkozik a civil, közösségi támogatás is,
- a büntetésüket letöltők társadalmi rehabilitációjának helyi feltételei hiányoznak, kellő figyelmet kell fordítani az átmeneti nevelésből kikerülő fiatal felnőttekre, családsegítő szolgálat, önkormányzat, polgárőrség összefogásával,

- növelésre szorul a helyi társadalom toleranciája, integrációra valóhajlandósága a büntetett előéletűekkel szemben.

6.7. Várható eredmények

A bűnmegelőzésben vont szereplők összehangolt munkája hatására csökkenek a bűnözési mutatók, nő a lakosság biztonságérzete. Nő a lakosok állampolgári felelősségvállalási szintje. Megerősödnek, újjá alakulnak a települési polgárőr egyesületek, önkéntes csoportok jönnek létre a közbiztonság javítása érdekében.

A családi, iskolai párbeszéd erősítésével csökkenthető a kallódó, céltalan fiatalok száma. Az iskolának és az egyháznak az erkölcsi nevelésben betöltött szerepe, a gyermekvédelmi rendszer szakmai hatékonyságának megerősítése lehetővé teszi, hogy a fiatal generáció megtanulja a társadalmi konfliktuskezelés erőszakmentes technikáit. A büntetendő, ezen belül különösen az erőszakos viselkedést tanúsító fiatalok szembesítése cselekedeteik következményeivel, a mediációs programok alkalmazása fejleszti az erkölcsi felelősséget. A környezeti és természeti értékek megbecsülése érdekében végzett felvilágosító, oktató-nevelő munka eredményeként megelőzhető az épített és természeti környezetet károsító gyermek és fiatalkori bűncselekmények számának emelkedése.

Az egészségügyi, a szociális szolgáltatások, a foglalkoztatáspolitikai képviselői, az iskolák, a rendőrség, a pártfogók és az igazságszolgáltatási szereplők közötti jelzőrendszer és együttműködés kialakítása, a folyamatos munkakapcsolatok megelőzik a veszélyeztetetté és a veszélyeztetővé válást. A gyermekvédelmi jelzőrendszer működtetése a bűnelkövetés felé sodródó és az áldozattá váló fiatalok számát csökkent családok erkölcsi, szükség esetén anyagi támogatása megerősíti a kisközösségeket, azok erkölcsi alapjait. A gyermekek iránti felelősség érvényesítése, a családi felelősség növelése csökkenti a fiatalok körében a deviáns viselkedésformák terjedésének esélyeit.

A fenti tevékenységek eredményeként a korosztályokon belül növekednie kell az elesett, a kirekesztett csoportok iránti toleranciának.

A szocializáció egyéb körülményeinek kedvező irányú befolyásolása, különösen az első munkavállalók szakképzésének erősítése elősegíti a fiatalok társadalmi integrációját, az esélyegyenlőség érvényesülését.

6.8. Intézkedési terv

A kitűzött célok végrehajtása érdekében a programba bevont intézmények együttműködésével az alábbi intézkedési terv végrehajtása javasolt.

6.8.1. Feladatok a gyermek-és fiatalkorú bűnözés csökkentése területén

- A gyermek-és fiatalkori bűnözés megelőzése és csökkentése érdekében az önkormányzatok ösztönözzék a rendőrség által szervezett biztonságnövelő SULIZSARU és D.A.D.A program térségi szintű jelenlétét, megvalósítását,
- az önkormányzatok ösztönözzék a sokszínű kulturális, sport, környezet-és természetvédelmi tevékenységeket, programok, rendezvények szervezését, a szabadidő hasznos eltöltését biztosító tevékenységeket, segítse elő ifjúsági szervezetek, közösségek szervezését,
- javasoljuk, hogy a köznevelési intézmények pedagógiai, nevelési programjaiba lehetőség szerint beépíteni a bűnmegelőzési program elemeit. (felzárkóztatás, tanórán kívüli programok szervezése, a közlekedés-biztonság, a környezeti-és természeti értékek megbecsülése, stb.),
- javasoljuk települési és térségi szinten Bűnmegelőzési és Környezetvédelmi napok tartását, Családi Egészségnapok, Tűzoltó versenyek, közlekedési versenyek megszervezését,
- az óvodákban valósuljon meg továbbra is a személyiségfejlesztésre és az érzelmi biztonság megteremtésére épülő integrált nevelés,
- készüljön felmérés a nevelési-oktatási intézmények, valamint a családsegítő és gyermekjóléti szolgálat részéről a fiatalok szabadidejének hasznos eltöltésére vonatkozó elképzelésekről, különös tekintettel a hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igény gyermekekre,
- mediációs, szupervíziós, konfliktuskezelő technikák megismerése és alkalmazása a jelzőrendszer tagjai részéről,

- egészséges életmódra nevelés, a dohányzás és alkoholizmus témaköreiben kerüljön sor felvilágosító előadások megtartására, a szabadidő hasznos eltöltésére vonatkozó propaganda tevékenységre.

6.8.2. Feladatok a településbiztonság javítása, a közösségi és személyi tulajdon védelme területén

- A települések közvilágítási rendszerének vizsgálata, modernizálása, folyamatos működtetése,
- a térfelügyelő kamerarendszerek tudatos, ellenőrzött működtetése, manifesztálódott igényekre bővítése, illetve Mekenyes Községben történő kiépítése, pályázati források igénybevétele,
- a körzeti megbízottak útján el kell érni a minél jobb rendőri lefedettséget, a preventív és reagáló rendőri erők folyamatos jelenlétét a térség minden településén,
- a közlekedésbiztonság szempontjából sebességcsillapító zónák kijelölése és technikai fejlesztése elsősorban az oktatási, egészségügyi és szociális intézmények környezetében.
- ösztönözni kell a lakosságot a Szomszédok Egymásért Mozgalom (SZEM) létrehozására, egymás segítésére, jelzések megtételére.

6.8.3. Feladatok az áldozattá válás megelőzése területén:

- A rendőrség biztosítson fokozott járőri jelenlétet a polgárőrökkel együtt a köznevelési intézmények és az ifjúsági szórakozóhelyek környékén,
- előadások szervezése célcsoport specifikusan pl, fiataloknak az alkohol- és drogprevenció területén, időseknek a trükkös tolvajlás elkerüléséről,
- a Polgárőr Egyesületek továbbra is teljesítsenek a biztonságérzet javítása érdekében a közterületeken nappali és éjszakai gyalogos járőrszolgálatot,
- a polgárőrök vegyenek részt a rendőrségi razziákban, biztosítsák a rendezvényeket és sporteseményeket, vegyenek részt környezet-és természetvédelmi feladatok ellátásában, tűzvédelmi tevékenységek segítésében,

- a családsegítő szolgálat tevékenységével segítse elő, hogy a lakosság, illetve a fiatalok bejelentést, észrevételt, figyelemfelhívást tegyenek a közbiztonsági szervek felé, szükséges a társas és mentális segítségnyújtás az alkoholizmus és más tudatmódosító szerek elleni küzdelem során,
- a mentális és fizikai önvédelmi képességek erősítése, elsajátításának elősegítése a lakosság körében, az önvédelmi képességet fejlesztő önvédelmi technikák ismertetése, kirekesztődés megelőzése.

6.8.4. Feladatok a családon belüli erőszak csökkentése érdekében

- A családsegítő szolgálat tevékenységével segítse elő, hogy a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű rétegekhez tartozók, munkanélküliek vegyenek részt az önkormányzat által szervezett közfoglalkoztatási programokban, civil szervezetek fórumain, vegyenek részt szabadidő hasznos eltöltésére irányuló és egyéb szervezett programokban,
- az egészségügyi területen dolgozók tevékenységükkel segítsék elő, hogy a depresszióra hajlamos, egészségkárosodott személyek, az alkoholisták, dohányosok felvilágosító előadásokon, egészségvédelemmel kapcsolatos programokon vegyenek részt, továbbá ismerjék meg a kezelési módokat,
- meg kell ismertetni a lakossággal az erőszakmentes konfliktuskezelési technikákat, módszereket, be kell vonni az egyházakat és a családi élettel foglalkozó civil szervezeteket az erkölcsi értékek közvetítésébe, terjesztésébe,
- a családon belüli erőszak áldozatainak és elkövetőinek kezelésére irányuló módszertan fejlesztése és kapcsolódó programok bevezetése.

6.8.5. Feladatok a bűnismétlés megelőzése területén

- Az önkormányzatok és intézményeik népszerűsítsék a bűnmegelőzést és teremtsen lehetőséget a lakosságnak, valamint az érintett szervezeteknek a bűnmegelőzésben való aktív részvételre, támogassák a pártfogó felügyeleti rendszert,
- forgalomszervezési és forgalomtechnikai megoldásokkal meg kell szüntetni a közlekedés biztonságát és zavartalanságát veszélyeztető okokat, körülményeket.

6.8.6. Összehangolt kommunikáció

A térség minden kommunikációs eszközét – települési újságok, térségi nyomtatott és elektronikus újságok, hírlevelek, honlapok, Facebook oldalak- összehangoltan, tudatosan és rendszeresen használja fel az alábbi területeken:

- a Polgárőr Egyesületek és önkéntes csoportok munkájának bemutatása, láthatóvá tétele, népszerűsítése a társadalmi ismertség/elismertség megteremtése, a taglétszám növelés érdekében
- az intézkedési terv keretein belül megvalósuló események, beruházások népszerűsítése, eredményeik disszeminációja,
- releváns témákban felvilágosító, ismeretterjesztő anyagok közzététele,
- együttműködő partnerek kommunikációjának biztosítása,
- szélesebb körű társadalmi együttműködés generálása.

7. Összegzés

A térség bűnügyi statisztikáinak elemzéséből megállapítható, hogy kisebb jelentőségű bűncselekmények váltakozó tendenciában előfordulnak, de az Észak- Hegyháti Mikrotérség településeinek közbiztonsága jónak értékelhető.

A bűnmegelőzésben eredmények eléréséhez hosszabb időre van szükség. Az időtényezőt nagymértékben meghatározza a települési önkormányzatok mindenkori költségvetésében rendelkezésre álló, bűnmegelőzésre felhasználható források mértéke.

A célterületeken meghatározott feladatok hatékony végrehajtásával megakadályozható a mért bűnügyi mutatók romlása, elérhető azok javulása, megteremtve ezzel a biztonságos Észak-Hegyháti Mikrotérséget, mely ennek hatására jobban képes megtartani népességét, vonzóbbá válik a betelepülni szándékozók szemében.

Fogalomtár⁸⁷

Biztonság: gyűjtőfogalom, amely magában foglalja a belső rend és stabilitás biztosítását jogi és rendészeti eszközökkel, illetve az állam intézményei által. Értékelhető és elfogadható biztonság az állampolgárok közreműködése nélkül nem képzelhető el.

Csoportosulás: 3-10 főből álló, egységes akarat elhatározással fellépő csoport.

Tömeg: egy adott helyen és időben, egymással ideiglenesen valamilyen kapcsolatban álló, a társadalommal, egyes szervezetekkel, csoportokkal vagy személyekkel szembeni

⁸⁷ Polgárőr Alapismereti Szakmai Jegyzet : OPSZ 2012. 67-68. oldal

magatartásukban, megnyilvánulásaikban hasonló jellemzőket mutató, legalább tíz főnél több egyén összessége.

Katasztrófa: a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetve e helyzet kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet, amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeiket, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit, és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevételét igényli.

Közbiztonság: folyamatosan változó egyensúlyi állapot, ahol a cél a társadalom és az egyének nyugalma, biztonságát, sérthetetlenségét szavatoló és mindezeket az értékeket veszélyeztető hatások közötti egyensúly fenntartása. A közbiztonság a társadalom zavartalan működésének feltétele, nem tárgyiasult infrastruktúra.

Közrend: összességében a jogi rendet jelenti. Feltételezi a köz érdekét magában hordozó jogrendszer létét, és egy olyan közigazgatási rendszer, valamint igazságszolgáltatás meglétét és működését, amely képes a jogszabályokban előírt magatartások kikényszerítésére.

Közterület: a közhasználatra szolgáló minden olyan állami vagy önkormányzati tulajdonban álló terület, amelyet rendeltetésének megfelelően bárki használhat, ideértve a közterületnek közútként szolgáló és a magánterületnek a közforgalom számára a tulajdonos (használó) által megnyitott és kijelölt részét, továbbá az a magánterület, amelyet azonos feltételekkel bárki használhat.

Magánlakás: a lakás (üdülő, nyaraló vagy a lakás céljára használt egyéb helyiség, létesítmény, tárgy), az ahhoz tartozó, nem lakás céljára szolgáló helyiség, létesítmény, bekerített terület.

Nyilvános hely: olyan létesítmény, épület, építmény, vagy a közterületnek rendezvény megtartása céljából vagy más okból lezárt része, ahová az üzemeltető, a tulajdonos, a szervező által meghatározott feltételek mellett bárki bemehet, vagy ott tartózkodhat.

Rendészet: sajátos közigazgatási tevékenység. A rendészet jelenti az államnak azt a működését, amellyel az embernek engedelmességi kötelezettségét érvényesíti, amely a közrend tiszteletben tartására, az állami szervezet működésének zavartalanságára irányul.

Rendőrség: állami, fegyveres rendvédelmi szerv. A rendőrséget az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv, valamint a terrorizmust elhárító szerv alkotja.

Rendvédelem: az állam fellépése a közrendre veszélyes cselekmények megakadályozására vagy megtörésére.

Rendvédelmi szerv: a rendőrség, a katasztrófavédelem állami szervei, a hivatásos tűzoltóság, a NAV vámőrségszervei, valamint a büntetésvégrehajtási testület.

Súlyos szerencsétlenség (baleset): az emberek életét, egészségét és környezetét, anyagi értékeit súlyosan veszélyeztető vagy károsító esemény, amelynek következményei az erre szervezett erőkkel elháríthatók, felszámolhatók, és nem igényli a katasztrófa esetére vonatkozó különleges intézkedések bevezetését.

Tanú: az a személy, akinek bizonyítandó tényről tudomása lehet.